

אבבה ביאדגלו Abeba Biadgalu

01:00:02:06 01:00:00:18
ממה שאני זוכר בקשר לישראל,

01:00:08:17 01:00:04:16
הרבה אנשים איבדו תקווה.

01:00:13:20 01:00:09:18
הרבה לא האמינו שיצליחו
לצאת מזה.

01:00:18:19 01:00:14:02
אנשים מתוכנו שהיו,
בינינו, נשברו לגמרי.

01:00:22:22 01:00:19:20
ואפילו כתבו על זה מעין שיר:

01:00:27:22 01:00:24:24
"היו כל כך הרבה שבסוף נשברו"

01:00:31:03 01:00:28:17
כל כך שבדרך יצאו

01:00:34:00 01:00:31:22
מעטים היינו שלא נכנענו

01:00:37:05 01:00:34:13
נהיה להוכחה כי היסטוריה זו עדות".

01:00:41:02 01:00:38:00
זה שיר של משורר שמצאתי בארגון,

01:00:45:05 01:00:42:00
חשוב לי לומר את זה.

01:00:48:22 01:00:47:06
אלה שהיו חזקים התמודדו עם זה,

01:00:54:13 01:00:49:21
והצליחו לא לאבד תקווה
ולהגיע לאן שהם רצו להגיע.

01:00:58:11 01:00:55:09
זה ממלא אותי גאווה מכיוון
שאני הייתי אחד מהם.

01:01:02:13 01:00:58:17
לא הרמתי ידיים ולא איבדתי

תקווה. זה דבר שמשמח אותי.

01:01:03:20 01:01:03:00
שלום לך.

01:01:05:14 01:01:04:03
מה שמך המלא?

01:01:08:23 01:01:06:03
שמי המלא הוא אבבה ביאדגלו.

01:01:15:10 01:01:10:23
אני חי בישראל בעיר נתניה,

01:01:20:09 01:01:16:11
נשוי ואב לארבעה ילדים.

01:01:24:18 01:01:22:12
איפה גרת באתיופיה?

01:01:35:06 01:01:25:14
גרתי במחוז סמיין, בפרובינציה
בשם מינאט'ה.

01:01:37:15 01:01:36:03
מהם שמות הוריך?

01:01:41:21 01:01:38:22
אבי ואמי, עליהם השלום.

01:01:51:12 01:01:42:18
אבי היה קייס, ובשל כך
קראו לו קייס ביאדגלו,

01:01:56:05 01:01:54:13
כך כינו אותו.

01:02:03:13 01:01:58:05
הוא לימד ברכות ומנהגי דת.
הוא גם לימד קייסים אחרים

01:02:08:04 01:02:04:08
ודאג שהעם לא יתרחק מהדת.

01:02:12:09 01:02:08:18
הוא היה מורה וכהן גדול.

01:02:23:19 01:02:13:08
אבי הלך לעולמו לפני עשר שנים
לאחר שעלה לישראל,

01:02:27:23 01:02:24:22
עליו השלום. הוא היה אבא מאוד מכובד,
גם במובן הרוחני.

01:02:29:17 01:02:28:14
הוא היה אדם מאוד מכובד.

01:02:35:02 01:02:30:13
לאמי קראו גברת אבבו סנבתו.

01:02:44:23 01:02:36:24
לפני ארבע שנים, עליה השלום, היא
נפרדה מאתנו והלכה לעולמה.

01:02:51:23 01:02:46:09
הם גידלו, טיפחו והביאו
אותנו עד הלום.

01:03:02:18 01:02:53:15
נחזור לילדות שלך. איך קראו
לכפר בו גדלת באתיופיה?

01:03:06:22 01:03:04:10
האזור והכפר בהם גרתי באתיופיה?

01:03:08:16 01:03:07:02
איפה שנולדת.

01:03:12:02 01:03:09:04
נולדתי במקום שנקרא "סמיין-מנאט'ה",

01:03:13:16 01:03:12:16
פרובינציית "מנאט'ה".

01:03:18:23 01:03:14:10
אזור בו שכנו הרבה מביתא ישראל,

01:03:21:00 01:03:20:00
ממש הרבה.

01:03:23:18 01:03:21:17
המקום היה שונה משאר המקומות?

01:03:26:07 01:03:24:00
כן, הוא היה שונה משאר המקומות.

01:03:32:07 01:03:26:15
במקום היו בו הרבה יהודים
והרבה קייסים,

01:03:40:14 01:03:33:21
הרבה מנהיגים רוחניים
והרבה אנשים.

01:03:49:14 01:03:41:06
"סמיין-מנאט'ה" זה אזור בו היו יותר
יהודים מכל מקום אחר.

01:03:57:10 01:03:52:02
איך המקום נראה? אנשים לא
יודעים איך נראית "סמיין",

01:03:59:14 01:03:57:14
תוכל לפרט קצת ממה שאתה זוכר?

01:04:04:14 01:03:59:19
אוקיי.

01:04:11:04 01:04:06:06
זה מקום הררי מאוד,

01:04:13:01 01:04:11:16
אם זה אזור גבוה
ואם זה נמוך.

01:04:18:12 01:04:13:22
זה מקום שנחשב יותר הררי
משאר האזורים,

01:04:25:18 01:04:18:17
למשל, ממקומות שנקראים
"ראס דשן"

01:04:29:17 01:04:27:02
ו"נבוהיית", שהם הרים גדולים.

01:04:35:18 01:04:30:08
מולם, נמצא אזור
"סלמייה", הקרוב ל"מינאט'ה".

01:04:39:11 01:04:36:05
זה היה מקום מאוד הררי,
שידוע ככזה בהיסטוריה.

01:04:46:01 01:04:41:06
אמרת שהכפר בו גדלת
היה מקום עם רוב יהודי.

01:04:48:08 01:04:46:05

זה היה מקום גדול? ניתן
להחשיבו כמקום גדול?

01:04:51:09 01:04:48:24
הסיבה לכך שאזור "סימן" נחשב
גדול היא כמו שאמרתי קודם,

01:05:01:03 01:04:52:07
"סימן-מנאט'ה" נחשב
גדול במובן הרוחני-דתי.

01:05:03:06 01:05:02:08
באחת התקופות,

01:05:08:18 01:05:04:22
תקופה שנקראת דרבוש או תקופת
הקיסר יצחק זימן המנגסט,

01:05:12:18 01:05:09:24
הייתה מלחמה גדולה
שהחלה ב"ק'וארה",

01:05:17:01 01:05:13:02
במטרה להעלים את האמונה היהודית.

01:05:25:09 01:05:18:07
לאחר שהיהודים נלחמו באויביהם
ועמדו להפסיד במלחמה,

01:05:30:16 01:05:26:13
זזה אחד הגורמים שהפך את "סמין-מנאט'ה"
למקום גדול בהקשר של אנשי דת,

01:05:35:01 01:05:31:19
כשמטרת השלטון הייתה
להמיר את היהודים,

01:05:39:19 01:05:35:16
להעלים את הדת היהודית

01:05:44:14 01:05:40:23
ולהחליף אותה בנצרות, אלה היו
מטרות השלטון בתקופה ההיא.

01:05:48:10 01:05:45:07
כאמור, בתקופה ההיא, כשהיהודים
הבינו שהם עומדים להפסיד,

01:05:54:24 01:05:50:03
הם המשיכו להתנגד להמרת דתם, ואף

נפוץ סיפור שעבר מפה לאוזן,

01:06:00:21 01:05:55:12
נפוצה שמועה שאנשים מקריבים
כקורבנות חתולים וכלבים,

01:06:09:02 01:06:02:18
ואותם מקריבים אמרו "אנחנו לא נמיר את דתנו
כאשר אנו רואים את הקורבנות האלה."

01:06:15:16 01:06:10:00
כתוצאה מכך, שבעים וחמישה מזקני הקהילה היהודית
ברחו להרים והתנזרו כדי לשמור על האמונה שלהם.

01:06:26:07 01:06:16:13
בזכות החלטה שלהם לחיות
שם, שאר היהודים שרדו.

01:06:32:02 01:06:27:08
היהודים התערבבו ביניהם, חיכו ושמרו על
פרופיל נמוך עד שהזעם חלף.

01:06:35:01 01:06:32:16
הם בחרו במקום הזה כדי
להזכיר ולזכור אותם.

01:06:41:17 01:06:36:07
המקום הוגדר כאתר מים קדושים שנקרא "ווסט'
הט'גי" והפך לבעל משמעות היסטורית גדולה.

01:06:50:14 01:06:42:13
שם הנזירים ההם חינכו
ולימדו הרבה מאוד קייסים,

01:06:58:17 01:06:51:12
לא התחתנו ולא הביאו ילדים, והקדישו
את חייהם כדי לשמור על הדת.

01:07:04:08 01:06:59:10
הם התמקדו בלימודי דת וחיו חיי סגפנות,
כפי שהתבקש מנזירים.

01:07:09:18 01:07:05:09
במקום הזה, הם לימדו
וחיזקו את האמונה.

01:07:11:21 01:07:09:22
חיזוק האמונה והפצתה

01:07:16:11 01:07:12:16

נעשו על ידי הסמכת קייסים
ושליחתם להפיץ את האמונה

01:07:23:16 01:07:16:13
באזורים: "גונדר", "וולק'יית", "תגריי",
"לסטה", "אוורדנה", ו-"לליבלה".

01:07:27:24 01:07:24:15
הם לימדו ושלחו את הקייסים
ואת המנהיגים הרוחניים,

01:07:31:07 01:07:28:10
שדאגו לחזק ולשמר את
הדת בכל אזור ואזור.

01:07:35:12 01:07:31:11
זו הסיבה למשמעות הרוחנית
הגדולה שיש ל"סימן-מינאט'ה".

01:07:44:00 01:07:40:14
כמה אחים ואחיות היו לך?

01:07:46:08 01:07:45:08
עדיין ישנם.

01:07:53:13 01:07:47:23
אנחנו עשרה, בנות
וגם בנים.

01:07:58:03 01:07:54:18
כולם באתיופיה.

01:08:00:19 01:07:59:02
היהודים עסקו במלאכות יד

01:08:06:19 01:08:01:18
כמו קדרות ונפחות.

01:08:10:12 01:08:07:08
המקצועות האלה נחשבו נחותים.

01:08:12:03 01:08:10:21
הם נתפסו כנחותים בעיני אנשים.

01:08:15:02 01:08:12:17
באמצעות מלאכות היד אנשים התפרנסו.

01:08:17:12 01:08:16:02
המקצועות האלה היו נחותים.

01:08:28:21 01:08:18:08
לרוב, האחים והאחיות שלי, כולנו
התפרנסנו מקדרות ומחקלאות.

01:08:38:12 01:08:30:08
הבנים התפרנסו מחקלאות,
כנהוג בכפרים באתיופיה.

01:08:46:10 01:08:39:05
האזור בו גרנו היה כפר נידח במיוחד.

01:08:53:04 01:08:46:15
גרנו במקום שלא היו בו בתי ספר.
הסיבה לכך היתה

01:09:01:03 01:08:53:14
מדיניות השלטון בזמנו שלא דאגה לפתוח
בתי ספר ולא עודדה לימוד אנשים,

01:09:03:17 01:09:01:19
התושבים לא בחרו להיות אנאלפביתים.

01:09:15:00 01:09:09:06
אמרת שאביך היה קייס. מה
הייתה העבודה שלו בתוך הכפר?

01:09:23:15 01:09:15:11
כן, אמרתי שאבי היה קייס. הוא לימד
דת והסמיך הרבה קייסים.

01:09:30:12 01:09:25:02
הקייסים האלה שהוא הסמיך מתפקדים
ומשרתים את הקהילה גם בארץ.

01:09:33:23 01:09:32:03
בנוסף לזה, הוא עסק בחקלאות,

01:09:37:18 01:09:35:21
כך הוא התפרנס, כמו כולם.

01:09:44:00 01:09:39:03
אילו שירותים הוא היה נותן לקהילה?

01:09:48:20 01:09:44:14
בזמני חגים ואירועים שונים,
-הוא נתן שירותים?

01:09:50:18 01:09:49:03
לקהילה? בטח, הרבה מאוד,

01:09:53:21 01:09:51:11
כדי שלא ישכחו את הדת וכדי שלא יתבוללו.

01:09:56:11 01:09:54:20
ירושלים היא הארץ שלנו,

01:10:01:11 01:09:57:14
ואם נדרוס את האמונה שלנו
לא נוכל לעלות ארצה.

01:10:04:07 01:10:02:03
שמרנו על חוקי הדת, לדוגמא,

01:10:08:18 01:10:04:20
בזמן המחזור החודשי. בזמנים האלה,
האחיות והאימהות שלנו יצאו לנידה.

01:10:14:02 01:10:09:00
האחיות והאימהות שלנו שהו
במקום אחר וכך שמרו נידה.

01:10:20:13 01:10:14:19
אישה שילדה בת, יצאה ל-80 ימים
וחזרה אחרי שטבלה וטהרה את עצמה.

01:10:22:07 01:10:21:02
הטבילה נעשתה בנהר.

01:10:27:20 01:10:22:20
ואישה שילדה בן, חזרה אחרי
ארבעים ימים, ולאחר שטבלה.

01:10:35:04 01:10:28:21
אלו הם בין חוקי הדת המרכזיים
עליהם הקפידו אנשי הדת.

01:10:38:12 01:10:35:07
בנוסף לזה, נדרשנו לקיים
חגים ולשמור את השבת.

01:10:42:13 01:10:39:01
שמירת השבת ושמירת החגים
היו דבר מאוד חשוב.

01:10:48:02 01:10:43:10
אבי דאג ללמד ולהעביר לקהילה
את החשיבות של כל אלה.

01:10:50:14 01:10:48:19
הוא הסמיך הרבה קייסים,

01:10:55:13 01:10:52:02
כך עסק רבות בעניינים האלה,

01:10:58:16 01:10:56:01
ואנשים בקהילה יודעים ומכירים בזה.

01:11:04:12 01:11:00:16
הוא לימד את חוקי הדת
בבית או בבית הכנסת?

01:11:11:19 01:11:04:15
איך בדיוק הוא העביר את
שיעורי הדת לאנשים?

01:11:17:07 01:11:14:08
לצורך העברת שיעורי דת לא
נדרש מקום ספציפי,

01:11:23:02 01:11:17:09
האחד לימד בבית הכנסת בעוד אחר
לימד את ילדיו בבית.

01:11:27:24 01:11:23:11
למשל, יש ברכות שלומדים
בעמידה שגם נקראים כך.

01:11:32:11 01:11:28:15
בנוסף לאלה, הקייסים לימדו
תהילים ותנ"ך בכלל.

01:11:39:02 01:11:33:05
אלה הנושאים שלימדו, ואותם
לימדו בבית הכנסת או בבית.

01:11:56:10 01:11:46:19
מי היה האחראי בכפר? ואיך
נראו החגים והכללים בכפר?

01:12:02:02 01:11:57:05
האווירה והמשמעת שהיו בכפר.

01:12:07:10 01:12:03:20
הקייסים נתנו שירותי
דת בבית הכנסת.

01:12:13:24 01:12:08:03
היו זקני קהילה נבחרים שיחד עם
הקייסים גם נתנו שירותי דת

01:12:21:21 01:12:14:18
כשאנשים ומשפחות נפגשו בתקופות
החגים, לדוגמא בראש השנה

01:12:28:02 01:12:23:00
ובפסח, אז בחגים האלה,

01:12:33:13 01:12:29:03
כשכולם נפגשו יחד, גם אם הגיע דיין,
שלמעשה היה לו מקום שמור,

01:12:35:06 01:12:33:21
למרות שגם ככה הם לא הרבו
להגיע לבית הכנסת.

01:12:39:17 01:12:36:06
לשאר האנשים היו מקומות
ישיבה מוגדרים.

01:12:43:20 01:12:40:03
בצורה זו החג התנהל, כלומר כך
התנהלו הסדר והמשמעת.

01:12:56:19 01:12:47:18
לאחראים, לזקני הקהילה או
לכל בעל תפקיד אחר,

01:13:05:24 01:12:58:02
היה תחום אחריות ספציפי. מי היה
ראש הכפר? איך קראו לו?

01:13:07:09 01:13:06:09
ומה הייתה העבודה שלו?

01:13:10:01 01:13:07:17
הוא זה שניהל את הכפר.

01:13:12:00 01:13:11:02
מי הסמיך אותו?

01:13:15:20 01:13:12:05
הכרתי שלושה משטרים
שקבעו את המדיניות,

01:13:19:16 01:13:17:19
שלושה משטרים בימי חיי:

01:13:28:04 01:13:20:22
הראשון היה הקיסרות של היילה
סלאסי. זה היה שלטון פאודלי.

01:13:34:02 01:13:28:20
מדיניות הפאודליזם הייתה מושתתת
על שוחד של שופטים.

01:13:41:24 01:13:34:22
בצורה זו, הם דאגו שהשלטון יועבר
מאב לבן, בצורה לא דמוקרטית.

01:13:46:15 01:13:42:02
זו הייתה דיקטטורה, או מה
שנקרא שלטון הדיינים.

01:13:53:04 01:13:47:11
השלטון השני שבא אחרי
נפילתו של היילה סלאסי,

01:14:00:09 01:13:53:22
שלקח את השלטון למשך 17
שנים, היה ה-דרג.

01:14:04:12 01:14:01:10
גם שלטון זה, לפי הדמוקרטים,
נחשב לדיקטטורי.

01:14:10:13 01:14:05:06
כדיקטטורה, השלטון פיטר
ומינה את מי שרצה

01:14:15:06 01:14:11:06
ושפט את כל מי שנראה לו מאיים.

01:14:23:17 01:14:16:00
הוא עשה מה שהוא רצה והעם
התאים את עצמו אליו.

01:14:26:05 01:14:24:16
אחרי שני השלטונות הללו

01:14:40:05 01:14:28:24
ומתוך החוסר בדמוקרטיה ודיכוי
זכויות העם,

01:14:51:08 01:14:42:20
צמח ארגון שלישי שנקרא יהאדג.

01:15:00:16 01:14:52:03
יהאדג היה איחוד מפלגות
שייצג שני ארגונים.

01:15:08:23 01:15:03:05
הארגונים האלה היו: מפלגת העם
של תגרא"י

01:15:13:15 01:15:10:00
ותנועת הדמוקרטיה של אתיופיה
שנקראה "ידין באדין".

01:15:16:07 01:15:14:08
הארגונים הללו התאחדו
תחת השם יהאדג.

01:15:23:18 01:15:18:03
הם נלחמו גם בשלטון המלוכה של סלאסי
וגם בשלטון הדיקטטורי של דרג.

01:15:28:14 01:15:24:02
הם עודדו אספות וארגנו את העם,
וכך הפכו לארגון המוביל.

01:15:33:09 01:15:29:11
הייתי בתקופה שהארגון
הזה גם שלט

01:15:38:06 01:15:34:03
והמדינה הייתה דמוקרטית,
המלחמות שלה חלפו,

01:15:44:15 01:15:39:24
המדינה התפתחה, הפכה
לשוחרת שלום

01:15:50:06 01:15:45:04
וצעדה קדימה. הייתי בשלוש
התקופות האלה.

01:15:57:16 01:15:51:04
עוד נרחיב על זה. בוא נחזור
לחיים בכפר...

01:16:04:17 01:15:58:02
אמרת שבאזורים שבהם חיו היהודים,

01:16:10:00 01:16:04:24
לרוב הם היו חקלאים?

01:16:10:13 01:16:10:03
כן.

01:16:15:04 01:16:11:24

לכל אחד מהם הייתה אדמה?

01:16:18:10 01:16:15:07
באזור שלנו,

01:16:26:06 01:16:22:08
ב"מינאט'ה", היו הרבה
יהודים בעלי כוח

01:16:29:24 01:16:27:05
ובמידה מסוימת לא הייתה
להם בעיה של אדמות.

01:16:33:12 01:16:30:19
אף אחד לא יכול היה להכריח אותם לוותר
על האדמות כי היה להם כוח עצמאי,

01:16:35:07 01:16:34:09
פחדו מהם.

01:16:40:07 01:16:36:09
הפחד מהם נבע מכך שהם
היו ידועים באומץ שלהם.

01:16:44:15 01:16:40:24
אבל באזורים אחרים היו הרבה
בעיות בנושא אדמות.

01:16:47:08 01:16:44:23
באופן כללי, היהודים
לא היו בעלי אדמות,

01:16:51:01 01:16:48:08
או שלאדמות שהיו להם
היו בעלים אחרים,

01:16:55:10 01:16:51:20
הם שכרו אותן
כדי שיהיו להם.

01:17:00:18 01:16:56:05
כמו שאמרתי קודם על
המשטר הפיאודלי,

01:17:09:06 01:17:01:07
המשטר טען שהאדמה שייכת לאנשים
בדיוק כמו שהאדם נוצר מהאדמה,

01:17:17:12 01:17:09:22
אבל הוא לא ראה ביהודים כיורשים,

ולכן לא הרשה להם להיות בעלי אדמות,

01:17:22:02 01:17:18:11
"כי אתם פלשה,

01:17:25:19 01:17:22:16
אתם במקור באתם מירושלים".

01:17:30:04 01:17:26:10
ידענו להתמודד עם הבעיה
הזאת באזור שלנו:

01:17:35:09 01:17:30:21
כשהיו מאיימים עלינו, איימנו חזרה.
כשלקחו לנו, לקחנו חזרה.

01:17:38:15 01:17:36:09
היו פוחדים מכם.

01:17:51:04 01:17:42:11
איפה היה המרכז המסחרי,
בתוך הכפר או מחוצה לו?

01:18:00:10 01:17:52:18
בימי מסחר היו
שווקים בכפרים.

01:18:06:13 01:18:01:10
היו שווקים בכפר ובאי הכפרים
היו הולכים לשם וסוחרים,

01:18:15:04 01:18:07:04
אך, לרוב, הם לא היו מתפרנסים
ממסחר, אלא מעבודות יד.

01:18:18:14 01:18:16:01
אבל כן היו שווקים בכפרים?

01:18:26:13 01:18:20:02
לאלה שלא הייתה תחבורה, שלא כמו היום
בזמנו לא היו הרבה אמצעי תחבורה.

01:18:34:06 01:18:28:05
אילו דברים היו? זאת אומרת,
כמו השווקים שציינת.

01:18:38:10 01:18:35:22
היו מקומות מהם ניתן ללוות כספים כמו בנק?

01:18:45:17 01:18:39:20

היו חנויות, תחנות משטרה,
-בתי משפט?

01:18:50:06 01:18:47:02
בעניין בתי המשפט, תחנות
המשטרה והבנקים,

01:18:54:23 01:18:51:05
לא רק שלא היו בכפרים הנידחים,

01:19:04:07 01:18:55:12
אפילו בעיירות שליד לא היו. אולי במחוזות
הגדולים היו, זה מה שמוכר לי מאתיופיה.

01:19:13:00 01:19:06:01
לא רק שלא היו בכפרים, גם לא
היו בעיירות, עד כמה שידוע לי.

01:19:16:22 01:19:13:10
כשאני אומרת בנק, הכוונה
היא להלוואה

01:19:18:07 01:19:16:23
מאדם עשיר...

01:19:20:07 01:19:18:11
כן, הבנקים שלנו היו
אנשים עשירים.

01:19:25:00 01:19:21:02
אדם עשיר יכול היה להלוות
למי שאין לו.

01:19:30:22 01:19:25:22
במקרה כזה, ההלוואה נשאה
ריבית או הייתה ללא ריבית,

01:19:32:07 01:19:30:23
אבל לא היה דבר כזה בנק.

01:19:35:11 01:19:33:05
אנשים הלוו כספים בשל הרווח הטמון בזה,

01:19:41:08 01:19:36:08
אך היו גם עשירים שהלוו לעניים
ללא ריבית. הם היו המקבילה לבנק.

01:19:42:22 01:19:41:10
היו בתי ספר באזור?

01:19:46:12 01:19:44:11
לא היו בתי ספר בקרבת
מקום, הם היו מרוחקים.

01:19:47:21 01:19:46:19
כמה זמן לקח להגיע לשם?

01:19:54:11 01:19:47:23
באזור בו גדלתי, היית צריכה
לעזוב כדי ללמוד.

01:19:59:18 01:19:55:03
לא היו תקנים מוגדרים לבניית
בתי ספר, לא הכרתי דברים כאלה.

01:20:01:14 01:20:00:19
והמרחק?

01:20:02:19 01:20:01:16
המרחק היה גדול.

01:20:05:03 01:20:02:24
מרחק של כמה ימי הליכה?

01:20:08:20 01:20:05:20
זה לקח יום בערך, יום שלם.

01:20:15:04 01:20:09:11
רוב הפעמים היה חשש סביב הדת
שלא ילכו ללמוד רחוק מדי,

01:20:19:22 01:20:15:19
כיוון שזה עלול היה להשכיח
מהם את הדת.

01:20:23:02 01:20:22:06
היה חשש כזה,

01:20:27:19 01:20:23:20
ולכן אם פתחו בתי ספר בקרבת מקום,
הלכנו ללמוד.

01:20:33:02 01:20:29:03
באזור בו גדלתי לא
היה בית ספר.

01:20:38:17 01:20:33:11
היו חבר'ה שאינם יהודים

01:20:43:22 01:20:38:21

ילדים בני גילך, שהכרת
ולמדו בבי"ס?

01:20:45:24 01:20:44:02
באזור שלנו לא היו,

01:20:49:11 01:20:46:01
אבל במקומות אחרים, כן הכרתי.

01:20:53:24 01:20:51:00
גרת באותו הכפר מאז שנולדת?

01:20:59:12 01:20:54:06
גרתי שם מאז שנולדתי ועד
שהגעתי לגיל נישואים, הייתי שם.

01:21:00:02 01:20:59:13
אוקיי.

01:21:05:08 01:21:03:08
באיזה גיל התחתנת?

01:21:13:20 01:21:10:09
בגיל 23.

01:21:17:07 01:21:13:24
ועד לאותו רגע חיית באותו
כפר עם המשפחה שלך?

01:21:18:14 01:21:17:10
כן.

01:21:28:01 01:21:23:00
לגבי המחלות שהתייחסת אליהם:

01:21:38:03 01:21:30:03
היו כל מיני מחלות, כמו וובה,
שהיו להן תרופות.

01:21:41:01 01:21:39:03
איזה עוד מחלות היו שם?

01:21:49:08 01:21:42:22
וובה ומחלה שנקראת פרה
ועוד מחלות מדבקות.

01:21:56:11 01:21:50:16
הייתה בעיה של מרחק בין בתי החולים לכפר,
בדיוק כמו בעיית המרחק מבתי הספר.

01:22:03:10 01:21:57:10
לא היו רופאים באזור וכדי להגיע לבית חולים
צריך היה לצלוח מסע רגלי של יום שלם,

01:22:10:05 01:22:06:01
לכן הייתה בעיה
של טיפול רפואי,

01:22:14:23 01:22:11:07
וברגע שמישהו חלה
נוצרו הרבה בעיות

01:22:22:05 01:22:16:01
מכיוון שהמחלות מדבקות וסיכויי
התמותה מהן גבוהים,

01:22:28:23 01:22:24:23
וכשמישהו נדבק בה לא
היו סימנים מקדימים.

01:22:32:03 01:22:29:01
כמה זמן לקח עד שהייתם
מודעים למחלה?

01:22:39:09 01:22:32:18
לפעמים רק כשהחולה מת אבל היו
גם תרופות מסורתיות.

01:22:41:22 01:22:40:11
אילו תרופות לדוגמה?

01:22:45:14 01:22:42:02
לרוב, רק אבותינו הכירו
את התרופות האלה.

01:22:50:23 01:22:46:08
הם נהגו ללכת לאנשים שאמורים לדעת
לרפא. לפעמים הם ריפאו ולפעמים לא.

01:22:56:23 01:22:52:02
בין באמצעות רפואה מסורתית ובין באמצעות
רפואה אחרת, הייתה בעיה גדולה של נגישות

01:22:59:16 01:22:57:12
ולכן קרו הרבה אסונות.

01:23:13:17 01:23:06:07
אתה יכול להצביע על כל מיני מחלות
שלא היו להן תרופות בזמנו?

01:23:14:20 01:23:13:24
אתה זוכר משהו?

01:23:23:01 01:23:16:22
אני זוכר שהייתה מחלה שנקראת גנג'אמש. כשהיא
תקפה, היא תפסה מהר ומיד החלו כאבי ראש.

01:23:28:08 01:23:23:09
היו כאלה שבליט ברירה
הקיזו דם מידם.

01:23:33:08 01:23:29:03
היו חולים שטבלו את
ראשם בתוך מים.

01:23:35:20 01:23:34:02
אם היו מבריאים - מה
טוב, ואם לא - אז לא.

01:23:41:16 01:23:37:08
המחלה נתפשה כבעיה תרבותית
וכך היו מטפלים בה.

01:23:44:20 01:23:42:03
ברוב המקרים, כך נהגו באתיופיה.

01:23:48:10 01:23:45:08
אם הממשלה הייתה חושבת על זה,

01:23:55:08 01:23:49:20
היא הייתה יוצרת מוקדי רפואה
בערים ובכפרים,

01:23:57:14 01:23:55:21
אבל לא היה להם אכפת.

01:24:04:24 01:23:58:18
כשאנשים רצו לקבל טיפול, הם
נאלצו לצאת למסע רגלי

01:24:12:13 01:24:05:23
בתקווה שלא ימותו בדרך ובהגיעם
למוקדי הרפואה בעיירות

01:24:16:20 01:24:13:07
ניתן להם טיפול, במידת האפשר.
זה לא אמר שכולם קיבלו טיפול,

01:24:22:17 01:24:17:23

היו כאלה שקיבלו טיפול והיו כאלה שלא,
וכשמישהו כבר גסס הייתה בעיה.

01:24:25:18 01:24:23:20
לכן, בעיות מסוג זה היו מאוד קשות.

01:24:31:03 01:24:28:06
היו אנשים מהמשפחה שלך שנפטרו
מסוגי מחלות כאלה?

01:24:32:13 01:24:32:00
כן.

01:24:37:03 01:24:35:04
הדבר מאוד מעציב אותי.

01:24:48:15 01:24:39:24
אחותי הבכורה נקראת זיגנו ביידגליי.
לבעלה קוראים קייס ברוק אלייס.

01:24:56:11 01:24:50:24
אחד האסונות הנוראיים
מכל אלה שהיו:

01:25:01:19 01:24:59:18
שמונה מהילדים שלהם

01:25:11:02 01:25:03:13
נפטרו ממחלה מדבקת בתוך שנה אחת.

01:25:12:24 01:25:11:08
שמונה ילדים?
- כן, שמונה.

01:25:15:11 01:25:14:06
באילו גילאים?

01:25:24:05 01:25:15:19
הגילאים שלהם היו: 8, 10, 12, 13, 15, 16
סביב הגילאים האלה.

01:25:27:08 01:25:25:09
והמקרים האלה.

01:25:32:18 01:25:28:07
אם היו קורים קרוב לעיר או
במקום שיש בו בית חולים -

01:25:36:02 01:25:33:10
יכול להיות שכמה מהם היו שורדים,

01:25:46:00 01:25:37:02
או אם הם היו עולים לישראל,
כל הצער הזה היה נחסך.

01:25:54:04 01:25:47:00
המוות שלהם מצער מאוד.

01:25:58:14 01:25:54:19
ולא רק אותי, זה מדהים ומצער
את כל האנשים שמכירים אותם,

01:26:05:08 01:25:59:06
אחד האסונות הגדולים שהייתי עד לו.

01:26:06:21 01:26:05:13
בן כמה היית בזמנו?

01:26:13:02 01:26:07:14
בזמנו הייתי בערך בן 25.

01:26:15:14 01:26:13:04
זה אומר שהיית מספיק גדול
כדי להכיר את הילדים?

01:26:16:10 01:26:15:15
הכרתי אותם.

01:26:17:23 01:26:16:17
כשאמרת בתוך חודש.

01:26:18:22 01:26:18:08
מה?

01:26:20:00 01:26:19:00
כשאמרת בתוך חודש,

01:26:24:02 01:26:21:01
כמה זמן לקח עד שילד נפטר?

01:26:26:04 01:26:25:04
לא יותר מחודש.

01:26:27:19 01:26:27:00
כל השמונה?

01:26:31:09 01:26:27:24
כל השמונה נפטרו תוך לא יותר מחודש,
בהפרשים של חודשיים-שלושה,

01:26:34:23 01:26:31:18
ובתוך שנה אחת כולם נפטרו.

01:26:41:01 01:26:36:12
ואם תשאלי מאיפה באה המחלה
הזו, אענה שאף אחד לא יודע,

01:26:44:22 01:26:41:11
כי מי שיכול היה לאבחן ולדעת
בדיוק זה רק רופא,

01:26:47:22 01:26:45:05
ולא היו רופאים.

01:26:55:07 01:26:48:24
לכן, אובדן הילדים שלהם בזמן כה קצר
היווה צער ואסון גדול.

01:26:58:22 01:26:56:09
מכל הילדים שהיו להם, הם
עלו לארץ רק עם שניים.

01:27:01:09 01:26:59:23
הם היו גדולים מהם או קטנים?

01:27:08:01 01:27:01:10
אחד התינוקות היה התאום של אחד
הנפטרים, עכשיו הוא מונה לקייס.

01:27:13:18 01:27:08:24
הוא והבכור שלהם, רק שניהם שרדו.

01:27:15:09 01:27:14:21
זה מדעים.

01:27:19:16 01:27:15:11
רגע לפני הם היו בני אדם ופתאום
הם מתו, זה לא ייאמן.

01:27:22:03 01:27:19:22
הם נקברו בכפר?

01:27:22:20 01:27:22:06
כן, בכפר.

01:27:26:15 01:27:23:23
את אחד מהם לקחו לטיפול
רפואי באזור "גונדר"

01:27:33:06 01:27:27:08

וכשהם הגיעו ל"וולק'ה",
הוא לא שרד.

01:27:38:03 01:27:33:21
אבא שלו קבר אותו
שם וחזר לכפר.

01:27:44:18 01:27:38:21
מקרים כאלה קרו בהרבה משפחות,
הרבה משפחות איבדו ככה ילדים.

01:27:48:02 01:27:46:24
זה מצמרר.

01:27:51:17 01:27:48:09
איך הם התמודדו עם דבר כזה?

01:27:59:05 01:27:53:03
אם הם הצליחו להתמודד ואם לא,
אנשים תמכו בהם.

01:28:03:08 01:28:00:14
כך או כך, אנשים עזרו אחד לשני.

01:28:06:23 01:28:04:04
אי אפשר להחזיר או להחליף
את מה שכבר קרה,

01:28:15:05 01:28:07:05
אבל חיבקו, ניחמו
ועודדו אותם.

01:28:22:09 01:28:16:14
זה מנהג שהבאנו משם, זה לא
מנהג שלמדנו בישראל.

01:28:26:19 01:28:23:19
אחד הנכסים הגדולים של
הקהילה האתיופית

01:28:34:18 01:28:28:23
זה היכולת שלנו לתמוך ולעזור
אחד לשני, בשמחה ובצער.

01:28:37:20 01:28:36:09
ככה חיינו.

01:28:51:03 01:28:44:18
באיזו צורה אנשי הכפר עזרו למשפחות?

01:28:56:10 01:28:51:05
בכל אמצעי שהיה להם, באמצעות
מזון ואם היה כסף אז גם בכסף.

01:28:59:06 01:28:57:21
היו תורמים למשפחות?

01:29:00:11 01:28:59:07
כן, הם תרמו.

01:29:07:19 01:29:01:01
הם עזרו להם גם בעבודות החקלאות, כך שאם
הייתה להם אדמה, היו חורשים אותה במקומם.

01:29:09:00 01:29:08:00
כל אלה ועוד.

01:29:19:07 01:29:11:13
לרוב, אנשי הכפר היו איכרים שהתפרנסו
מחקלאות אז הם עזרו זה לזה.

01:29:25:01 01:29:19:17
איך התארגנתם לקבורה? מי
היה אחראי על כל הארגון?

01:29:31:01 01:29:25:22
תראי, על תהליך הקבורה,

01:29:36:18 01:29:31:13
המנהיגים הרוחניים שלנו יוכלו לפרט טוב יותר,
כיוון שעל איך יתבצע תהליך הקבורה

01:29:40:13 01:29:37:08
הם החליטו, כמו גם על מי שיהיה
אחראי על טקס הקבורה.

01:29:49:19 01:29:42:01
לגבי חפירת הקבר, כל אחד
שמעוניין יכול היה לחפור,

01:29:51:11 01:29:50:10
כל אחד יכול לחפור.

01:29:53:22 01:29:51:14
יהודים?
- רק יהודים.

01:30:01:24 01:29:54:08
הקייסים לא נכנסו לבית הקברות. למשל,
אם היה שם קבר אז שם לא יהיה קבר.

01:30:10:13 01:30:02:07
אסור היה להם להגיע לשם כי הדתיים מבני יהודי
אתיופיה - נאסר עליהם לגעת בקברים.

01:30:13:11 01:30:10:17
העניין הזה קיים גם בישראל.

01:30:19:24 01:30:14:08
חפרו קבר ואלה שנשאו את הגופה
הוכרזו כשני אנשים נגועים.

01:30:21:01 01:30:20:10
מה זה אומר?

01:30:28:09 01:30:21:20
הם קברו ונגעו בגופה, ואלה
שנגעו בגופה או קברו אותה

01:30:32:03 01:30:29:03
הורחקו אל מחוץ לבית למשך שבוע.

01:30:33:22 01:30:33:04
שבוע?

01:30:35:04 01:30:34:03
מחוץ לבית שלהם?

01:30:38:06 01:30:35:05
לא שינה אם זה הבית שלהם
או של אחר, הם נשארו בחוץ,

01:30:43:23 01:30:38:12
כמו בזמני נידה של נשים.

01:30:50:01 01:30:45:19
כמו כן, נאסר ללחוץ את ידם כי
הם קברו ונגעו בגופה,

01:30:55:07 01:30:51:00
הם הורחקו לשבעה ימים.

01:30:57:03 01:30:55:19
כשהגיע היום השביעי,

01:31:02:17 01:30:58:20
היה דבר כזה שנקרא "מיימיאנזה".
מה זה בדיוק מיימיאנזה,

01:31:05:00 01:31:03:20

רק הקייסים יוכלו להסביר.

01:31:12:00 01:31:06:09
אחרי שהתיזו עליהם את המיימאינזה
ביום השביעי, הם התקלחו,

01:31:20:18 01:31:13:03
כבסו את בגדיהם ונפגשו עם הקייס.
לאחר ששוב התיזו עליהם מים,

01:31:25:23 01:31:21:19
הם הלכו לבית כנסת,
שם ברכו ובצעו חלה

01:31:36:08 01:31:26:02
וקרובים ושכנים הוזמנו. אחרי שבוע,
אם התאפשר, גם שחטו.

01:31:40:14 01:31:37:06
כך הסתיים לו התהליך.
זה מה שהכרתי.

01:31:49:19 01:31:44:00
מה היו המדיניות והלך הרוח
של הממשלה האתיופית?

01:32:00:16 01:31:53:05
היו קרבות בין מורדים לשלטון,

01:32:04:04 01:32:01:18
הם נלחמו.

01:32:05:16 01:32:04:06
מי היה בשלטון בזמנו?

01:32:08:09 01:32:05:22
בשלטון היה הדרג בראשות
מנגיסטו היילה מרים.

01:32:17:21 01:32:09:15
העם האתיופי, ובתוכם
החקלאים והחוואים,

01:32:28:19 01:32:20:08
הפיל את שלטון המלוכה של היילה
סילאסי, ושינה את המשטר הפאודלי

01:32:36:21 01:32:29:06
לאחר משאל עם על החלפת המשטר
לטובת דמוקרטיה, שבו העם בוחר.

01:32:46:19 01:32:37:21
לאחר שסוכם שכך יהיה והדרג עלה
לשלטון, המשטר הפך לצבאי.

01:32:54:02 01:32:47:21
הדרג הגלה אנשים ששייכים למפלגת "יחאפה"
ומתנגדים נוספים לחו"ל או לכפרים נדחים.

01:32:56:16 01:32:54:14
זה הוביל מלחמה.

01:33:01:19 01:33:00:09
היית בתקופה של היילה סלאסי?

01:33:09:16 01:33:02:04
הסוגיות שעלו לאחר הפלת היילה סלאסי
היו בהקשר לאדמות החקלאים

01:33:18:19 01:33:10:19
ובשאלת חוק שעות העבודה של הפועלים.
הסטודנטים עודדו את שלטון העם

01:33:21:01 01:33:19:03
בשביל שיהיה משטר דמוקרטי במדינה,

01:33:24:24 01:33:21:19
וזאת בכדי לעצור את רעיון בעלות
האנשים על אדמות ונכסים,

01:33:29:15 01:33:25:01
כלומר כדי להפיל את הרעיון
והמשטר של היילה סלאסי.

01:33:37:17 01:33:29:20
הם אספו את העם והעלו את השאלות
האלה מולם, בשם הדמוקרטיה,

01:33:45:24 01:33:38:23
ואז הצבא החליט שהוא לוקח את השלטון.
כתוצאה מכך, פרצה מלחמה.

01:33:50:12 01:33:47:05
בתחילת המלחמה, יחאפה
וארגוני התנגדות נוספים.

01:33:51:16 01:33:50:17
מה זה יחאפה?

01:33:55:18 01:33:51:17

יחאפה היתה מפלגה ששלטה
יחד עם דרג.

01:33:57:22 01:33:56:16
היו עוד ארגונים,

01:34:03:12 01:33:58:22
אבל יחאפה היתה המוכרת
מכולן, יחד עם דרג.

01:34:09:20 01:34:04:13
מפלגת דרג נכנסה לערים והרגה
כל מי שנראה לה שייך ליחאפה.

01:34:14:22 01:34:10:16
יחאפה, בתגובה, הרגה
מנהיגים של הדרג.

01:34:21:06 01:34:15:24
הרבה מהם ברחו לכפרים,
ומתוכם השיבו מלחמה.

01:34:22:10 01:34:21:10
מה זה ק'יי שיביר?

01:34:23:18 01:34:22:18
ק'אי שיביר פירושו - לרצוח אנשים.

01:34:26:03 01:34:24:04
אז זה אומר לרצוח אנשים?

01:34:28:18 01:34:26:05
כן, ק'אי שיביר זה שפיכות דמים.

01:34:31:05 01:34:30:05
זה מה שהיה.

01:34:37:12 01:34:32:04
מאוחר יותר, יחאפה הלכה
ונחלשה וגם הדרג התעייף.

01:34:41:22 01:34:39:02
כתוצאה מנפילת יחאפה
קמו ארגונים חדשים,

01:34:45:19 01:34:42:07
והארגונים האלה גדלו
והתרחבו במהירות.

01:34:56:24 01:34:49:24

אך בניסיון להחליף את
השלטון הדיקטטורי,

01:35:04:04 01:34:57:19
פרצה מלחמה מקצה
לקצה בין הארגונים.

01:35:06:17 01:35:04:22
הם נלחמו ביניהם?
- כן, הם נלחמו אחד בשני.

01:35:09:05 01:35:07:19
התחילו להילחם ביניהם,

01:35:13:06 01:35:10:10
וברגע שהם נלחמו זה
בזה, זה עירב את כל העם.

01:35:21:10 01:35:15:09
במצב הזה, גם החקלאים
הכפריים וגם העירוניים,

01:35:24:16 01:35:22:08
שמו את העבודה והתפקיד
שלהם בצד, ונלחמו.

01:35:28:24 01:35:25:18
אני חושב שעכשיו עדיף שתשאלו
אותי איפה הייתי.

01:35:30:20 01:35:29:08
באיזו תקופה או שנה זה קרה?

01:35:40:17 01:35:32:12
השאלה התחילה בנושא השלטון של יחאפה
ודרג בשנת 1965 לפי הספירה האתיופית.

01:35:49:07 01:35:41:08
זה התחיל בשנת 1965
לפי הספירה האתיופית.

01:35:57:18 01:35:49:21
משם זה המשיך והמשיך עד שדרג
עלה לשלטון בשנת 1967,

01:36:07:06 01:36:00:24
והפך להיות משטר צבאי דיקטטורי. כל המתנגדים
לו ברחו רחוק כדי להילחם בו

01:36:09:14 01:36:07:13

ולהחליף את המשטר.

01:36:17:23 01:36:11:21
המאבק היה מאבק עממי במטרה
להפיל את שלטון דרג.

01:36:22:23 01:36:18:04
מפלגת יחאפה התפרקה כי
לא הצליחה לעמוד מולו.

01:36:30:01 01:36:24:08
אחרי זה, כמו שאמרתי לך
קודם, נוסדו שני ארגונים,

01:36:39:08 01:36:32:09
חלק הגיעו מתוך יחאפה לאחר שמרדו בה.
הרבה פעמים בעקבות דיכוי על רקע אתני

01:36:43:15 01:36:39:19
נוצרו ארגונים חדשים. באזור
תגריי קם הוואחט.

01:36:51:03 01:36:44:21
שני הארגונים הללו פתחו חזית משותפת
כדי להפיל את שלטון הדרג,

01:36:59:00 01:36:52:06
ויחד עם הארגון לעצמאות אריתריאה
התגבשה חזית רחבה להפלת משטר הדרג.

01:37:05:24 01:37:01:08
בעניין המלחמה וכל
שאר הפעולות,

01:37:12:00 01:37:09:06
בארגון היו חילוקי דעות,

01:37:17:14 01:37:13:15
אבל בתקופה ההיא, כשהמדינה
נמצאה תחת משטר מדכא

01:37:22:11 01:37:18:10
שהביא לשלל בעיות, כולם
היו חייבים להיאבק,

01:37:25:00 01:37:22:17
כל אחד על פי יכולתו. לשם כך,

01:37:32:13 01:37:27:01
נעשו פעולות שנועדו לעורר וללמד אנשים

בערים בכפרים, את החקלאים

01:37:34:02 01:37:33:02
כמו את הסטודנטים,

01:37:36:05 01:37:35:02
תחת ארגון אחד שהנהיג.

01:37:40:20 01:37:36:23
בזמנו, חיילי הדרג נהגו
להגיע ולחטוף מאתנו.

01:37:45:04 01:37:41:17
כדי להינצל מידם,

01:37:50:14 01:37:45:22
הצטרפנו לארגון שהתנגד לו
ושנאבק כדי שתשרור דמוקרטיה.

01:37:56:12 01:37:51:08
למען המאבק, כל אחד מאתנו
הצטרף לפי מיקומו.

01:38:00:09 01:37:57:08
אמרת שהם היו באים לכפר
וחוטפים אתכם בכוח לצבא?

01:38:03:03 01:38:00:16
כן, הם היו באים וחוטפים
אנשים בכוח, מבלי לשאול.

01:38:04:04 01:38:03:06
לכמה זמן?

01:38:07:10 01:38:04:20
לכמה זמן שרצו, לא לתקופה מוגדרת.

01:38:10:01 01:38:07:11
מה היה זמן השירות בצבא?
- זמן בלתי מוגבל.

01:38:14:11 01:38:11:00
הם עשו זאת בטענה שזה
למען "אמא אתיופיה",

01:38:19:20 01:38:15:04
ושם החטופים היו נעלמים. אף אחד לא ידע
אם הם בחיים, יהודים רבים נעלמו ככה.

01:38:26:13 01:38:21:14

בארגון, שיבצו אותי בהתחלה
למקום ספציפי,

01:38:31:00 01:38:29:03
והייתי אחראי על איסוף
וארגון אנשים.

01:38:32:19 01:38:31:12
במסגרת התפקיד ארגנת אנשים

01:38:34:17 01:38:33:11
בכפרים או בערים?

01:38:35:18 01:38:34:18
גם וגם.

01:38:36:10 01:38:35:21
אוקיי.

01:38:42:03 01:38:36:22
לקחו אותי מהכפר לעיר, שיבצו
אותי ושם שירתי תקופה מסוימת.

01:38:44:22 01:38:42:08
התפקיד היה לארגן ולסדר אנשים.

01:38:46:01 01:38:45:01
משמעות התפקיד היא

01:38:50:19 01:38:47:02
ארגון המשימות הרבות
שהיו תוך שיתוף פעולה

01:38:55:09 01:38:51:12
עם כולם ומציאת פתרונות
לכל הבעיות שצצו.

01:38:59:09 01:38:56:07
כל אלה במטרה לסיים המלחמה,
להוריד מעלינו את נטל המשטר

01:39:05:21 01:39:01:07
לכונן דמוקרטיה באתיופיה
מקצה לקצה,

01:39:11:24 01:39:06:22
ולשים סוף לעוולות ולדיכוי האתני.

01:39:15:11 01:39:12:21
לשם כך, כל קבוצה התכנסה תחת

ארגון המייצג אותה.

01:39:19:08 01:39:16:10
ערכנו אספות לצורך תכנון המאבק,

01:39:25:00 01:39:20:13
שלקחתי חלק גדול בכינוסן.

01:39:26:12 01:39:25:10
מה שנקרא עבודת ארגון אנשים.

01:39:30:13 01:39:27:10
לארגן אנשים זה לאסוף
אנשים וללמד אותם.

01:39:32:13 01:39:31:19
זזה

01:39:38:13 01:39:32:14
כדי לגלות להם מי הם האויבים
האמיתיים שלנו, מי הם אויבי העם,

01:39:43:00 01:39:39:05
וכיצד לזהותם. זו הייתה
מהות התפקיד.

01:39:47:23 01:39:43:20
מה הייתה העבודה העיקרית?

01:39:51:04 01:39:48:11
העבודה העיקרית שלנו, כמו שכבר ציינתי,
הייתה ביצוע כל מיני משימות.

01:39:55:16 01:39:52:11
אחת מהן הייתה לשמש כלוחמים,
כלומר להילחם.

01:40:03:02 01:39:56:18
השנייה הייתה העבודה האירגונית,
ארגון העם בערים ובכפרים,

01:40:08:06 01:40:03:17
הפרדה ומניעה ממנהיגי
שלטון הדרג להגיע לאזורים שלנו

01:40:14:15 01:40:09:23
ופעולות נגד הקודקודיים. עברנו
ממקום למקום וגירשנו אותם.

01:40:19:20 01:40:15:09

במקום בו שובצנו לימדנו את העם
להתנגד, עודדנו צעירים להיאבק

01:40:22:15 01:40:20:05
על מנת להפיל את שלטון
הדרג כמה שיותר מהר,

01:40:26:06 01:40:23:05
ולפני שתפרוץ מלחמה קשה -
לכונן חברה מפותחת.

01:40:32:07 01:40:27:09
לתפישתנו, דאגה להתפתחות, שתוציא את העם
מהבעיות ששררו, אפשרית רק עם סיום המלחמה.

01:40:40:24 01:40:33:05
בזמן שבאזורים אחרים נאבקו בשביל
החופש, הדפו את חיילי הדרג

01:40:44:04 01:40:41:05
ושיחררו עוד ועוד מקומות, אנחנו
עסקנו בארגון האזרחים.

01:40:52:03 01:40:45:00
בנוסף, מנהיגים מהדרג נשבו ונלקחו
למעצרים פוליטיים זמניים.

01:40:57:04 01:40:52:06
חשפנו והבאנו אותם בפני העם,
הוכחנו אותם וגרמנו להם לדבר.

01:41:00:03 01:40:58:02
המעשה הזה נעשה בחשאיות או בגלוי?

01:41:01:02 01:41:00:04
בגלוי לגמרי.

01:41:02:05 01:41:01:09
אז זה היה בגלוי?

01:41:08:16 01:41:02:17
במקומות שבשליטתנו,
הכל נערך בגלוי.

01:41:12:01 01:41:08:17
היינו משתפים את התושבים במידע
על ההפצצות האוויריות,

01:41:15:12 01:41:13:06
על התקפות של חוליות חיילים

01:41:20:08 01:41:15:24
ועל נוהלי זהירות מפני מי
שמכים בנו.

01:41:25:17 01:41:21:00
היינו מידיינים על אלה בגלוי,
זה היה דבר ידוע.

01:41:29:12 01:41:26:08
פעולות סודיות נעשו במקומות
שבשליטת הדרג

01:41:41:05 01:41:32:16
או בערים בהן נמצאו מנהיגי
דרג, ביניהן פעולות ריגול

01:41:46:11 01:41:42:12
ומהלכים לצורך
איסוף מידע וכו'.

01:41:50:22 01:41:47:10
וכמו שציינתי, היו גם
הפעולות הגלויות.

01:41:56:02 01:41:51:05
הקבוצה, זאת אומרת
קבוצת הארגונים

01:41:59:05 01:41:56:09
עליהם פירטתי קודם,

01:42:05:03 01:41:59:13
הייתה התנועה העממית של אתיופיה.
ארגון העם של תגריי שנקרא הווחט

01:42:10:04 01:42:06:02
והארגונים האלה הקימו
יחד את ארגון יהאדג,

01:42:17:03 01:42:10:21
שזה איחוד של הארגונים והוא זה
שנמצא עכשיו בשלטון,

01:42:19:03 01:42:17:21
לאחר שנבחר באופן דמוקרטי.

01:42:24:17 01:42:19:14
הייתה בעיה של מנהיגות בארגונים אז הם
התאספו והצטרפו לארגון שלנו,

01:42:28:06 01:42:25:12
ואז שיבצו כל אחד מהם
על פי הידע והיכולת שלו.

01:42:36:09 01:42:31:14
הארגון שיבץ אותם, להנהגה,
בעצם לא בדיוק להנהיג,

01:42:41:14 01:42:36:21
הם נתנו שירות לאנשים, תיווכו
וחיברו בין העם לארגון,

01:42:49:15 01:42:42:08
כדי לשנות כמה שיותר מהר את המדיניות שהייתה
במדינה ולהביא אותה למקום טוב יותר.

01:42:53:03 01:42:50:13
נדרשה עבודת השמה ובעבודה זו

01:43:00:08 01:42:53:09
התחום שלי היה מחלקת העם, שזו עבודה
עם האוכלוסייה האזרחית.

01:43:03:23 01:43:01:13
שימשתי בעצם כפעיל פוליטי.

01:43:09:04 01:43:04:13
עובד מחלקת העם הוא אדם מן השורה, שהגיע
מתוך העם ועובד בשבילם, ויחד איתם.

01:43:17:00 01:43:10:18
העבודה שלי הייתה למצוא פתרונות, תוך עבודה
משותפת, לבעיות שהמדינה ניצבה מולן,

01:43:20:06 01:43:17:05
הייתי אחראי על משימות מהסוג הזה.

01:43:23:07 01:43:20:20
כמה אנשים הייתם?

01:43:28:09 01:43:24:10
כלומר, כמה אנשים היו
בצוות העיקרי?

01:43:34:03 01:43:28:11
מכיוון שהארגון הלך והתרחב מהר, לא
ניתן לציין את כמות האנשים.

01:43:39:05 01:43:34:04

אלה שייסדו את הארגון היו

01:43:46:24 01:43:42:01

הוויאנה ההווחט ממחוז תגריי
שהיו איגוד של 11 קבוצות,

01:43:54:12 01:43:49:08

והתנועה למען הדמוקרטיה באתיופיה
שהייתה איגוד של 37 קבוצות.

01:43:57:16 01:43:56:02

ככה ארגון 'האדג נוסד'.

01:44:02:19 01:43:58:13

לפי הספירה האתיופית, ב-1973

01:44:10:01 01:44:03:18

הן היו הקבוצות הראשונות שנוסדו, אבל
אחר כך הם הלכו והתרחבו במהירות,

01:44:14:10 01:44:11:09

ולכן לגבי השאלה "כמה היינו?",

01:44:21:15 01:44:16:04

התרחבנו כל כך מהר אל כל רחבי המדינה
עד כדי כך שקשה לנקוט במספר.

01:44:26:18 01:44:23:23

העבודה שלכם הייתה בכפרים?

01:44:28:05 01:44:26:20

גם בכפרים וגם בערים.

01:44:29:24 01:44:28:10

אז גם וגם.

01:44:34:03 01:44:30:00

בערים שתחת אחריותנו, דאגנו
לבדוק שהכל בסדר,

01:44:36:13 01:44:34:13

אותו הדבר גם לגבי הכפרים.

01:44:37:24 01:44:37:06

ככה היה.

01:44:43:18 01:44:38:19

איך הצלחתם להשתלט
על כפרים וערים?

01:44:47:10 01:44:44:14
אילו מאבקים ניהלתם
כדי לשלוט שם?

01:44:54:04 01:44:47:22
אם היו באזור מסוים לוחמים של הדרג,
נלחמנו נגדם עד שגרשנו אותם.

01:45:01:12 01:44:54:17
אחרי הגירוש, שחררנו את המקום
ולקחנו אותו תחת שליטתנו.

01:45:04:20 01:45:02:04
כשאתה אומר מלחמה, זה
אומר שהיו לכם חיילים?

01:45:09:04 01:45:05:19
ברור שהיו לנו חיילים,
היו לוחמים.

01:45:15:18 01:45:09:13
היו לנו חיילים שנלחמו נגד חיילי הדרג
וככה הצלחנו לקחת מהם את השליטה.

01:45:21:03 01:45:16:17
כך שהשלטון נפל, רק באמצעות
לחימה, אי אפשר אחרת.

01:45:23:09 01:45:22:17
ככה זה היה.

01:45:28:06 01:45:23:10
אתה אומר שהשגתם שליטה על
הישובים רק באמצעות לחימה?

01:45:28:23 01:45:28:09
רק בלחימה.

01:45:32:18 01:45:28:24
אחרי ששחררתם את
המקום, מה עשיתם?

01:45:35:22 01:45:32:23
פיקחנו על התושבים ודאגנו
שיישמעו להוראות שלנו,

01:45:41:11 01:45:35:24
כדי שלא יחדרו חיילי
דרג או מרגלים,

01:45:45:11 01:45:41:21
ויאימו על השליטה במקומות
שהלוחמים שלנו שחררו.

01:45:51:20 01:45:45:18
היינו מאגדים ומארגנים את האזרחים,
ממנים ראשי מחוזות ומועצות

01:45:56:03 01:45:52:13
וממנים נציגים בערים ובעיירות.
זו הייתה העבודה שלנו,

01:45:59:04 01:45:58:04
זה היה התפקיד שלי.

01:46:12:14 01:46:07:01
מי קבע? זאת אומרת,
מי היה המנהיג שלכם?

01:46:13:24 01:46:12:24
מי שנתן לנו פקודות

01:46:20:14 01:46:15:00
הייתה ועדה בארגון שקבעה
והורידה הוראות מלמעלה.

01:46:26:04 01:46:21:15
הייתה תכנית סדורה, לא
עבדנו בלי תכנית.

01:46:29:21 01:46:27:00
הוראות יצאו מהועדה של הארגון

01:46:36:11 01:46:30:10
ללוחמים, לאלה שעבדו עם
האזרחים, לכל המחלקות.

01:46:42:17 01:46:37:00
כל אלה קרו על פי הוראות שהגיעו
מהארגון וככה הוצאו לפועל.

01:46:45:15 01:46:43:08
לפי הפקודות הללו, כל
אחד ביצע את עבודתו.

01:46:51:03 01:46:46:03
בנוסף לביצוע ההוראות,
צריך היה להגדיל ראש,

01:46:56:12 01:46:51:18

צריך היה רצון וגם אנשים חזקים.

01:47:00:22 01:46:57:09
אם הם לא היו חזקים מספיק בשביל
לשאת על עצמם דברים,

01:47:06:11 01:47:01:18
אז שירותם לא התאפשר. מי שלא היה
מספיק חזק, הוציאו אותו מהמאבק.

01:47:10:13 01:47:07:22
ואם, למשל, לוחמים הגיעו למקום מסוים

01:47:13:10 01:47:11:14
וסרבו להם בזמן שאתם נלחמים?

01:47:16:03 01:47:15:03
מי סרבו?

01:47:21:17 01:47:16:09
כלומר, הגעתם למקום
מסוים כדי לכבוש אותו,

01:47:24:08 01:47:22:06
ומתו שם הרבה אנשים.
- מתו, אבל לא הרבה.

01:47:25:05 01:47:24:14
היו מקומיים שסירבו לכם?

01:47:30:19 01:47:25:10
בטח, סירבו לקבל אותנו
ואפילו נלחמו בנו.

01:47:41:08 01:47:34:01
היו הרבה בעיות ומאבקים שנדרשנו
לעבור בדרך אל החופש.

01:47:47:00 01:47:42:23
כמובן שהיה לנו כוח חמוש כדי לשמור
על הסדר מפני בעיות כאלה.

01:47:50:09 01:47:47:23
היו הרבה מאבקים בדרך.

01:47:55:13 01:47:52:09
כמה מקומות הצלחתם לשחרר

01:47:59:23 01:47:56:08
לבסוף, כשהמאבק הלך ופחת

והמלחמה נגמרה?

01:48:01:22 01:48:00:01
התחלתם בצפון ועד לאן?

01:48:02:22 01:48:01:24
מהצפון ועד "שואה".

01:48:04:20 01:48:03:01
והגעתם עד ל"שואה"?

01:48:07:18 01:48:05:11
כשהגענו לאזור "שואה",

01:48:11:15 01:48:08:07
החלה עליית היהודים לישראל,
אז ביקשתי אישור מהארגון,

01:48:14:21 01:48:12:08
ועליתי. זה קרה בדיוק
לקראת הניצחון,

01:48:19:06 01:48:16:02
בזמן שהתחלנו להרגיש את הניצחון,
כשהשלום היה בפתח.

01:48:26:18 01:48:19:13
הדרג החל להתפורר בשנת 1983,
לפי הספירה המערבית זה 1991,

01:48:29:07 01:48:28:09
הייתי שם עד השנה הזאת.

01:48:33:06 01:48:30:04
בשנה זו שלטון הדרג התחלף?

01:48:38:10 01:48:33:08
כן, וכמובן שלא מרצון, אלא
בעקבות הפסד במלחמה.

01:48:43:09 01:48:39:22
זה התחיל מההתעוררות
שלכם בכפרים?

01:48:47:05 01:48:43:11
גם בזכותנו, אבל בעיקר
בזכות פעילות הארגון.

01:48:50:24 01:48:47:24
הארגון לקח על עצמו אחריות

01:48:57:01 01:48:51:18
ויזם הרבה פעולות להפלת הארגון.
המון דם נשפך במלחמה,

01:49:04:00 01:48:58:18
זה לא היה קל. רק מי שעבר
את המלחמה יוכל להבין.

01:49:12:23 01:49:05:23
העם נאבק המון תחת
הנהגת הארגון.

01:49:22:12 01:49:14:20
הרבה יהודים שפעלו
בארגון מתו במלחמה?

01:49:24:11 01:49:22:14
כן, היו הרבה שהכרתי ומתו.

01:49:31:21 01:49:28:05
כן, היו שמתו, היו שנאבדו
ושרדו או שעלו לארץ

01:49:39:21 01:49:33:10
לפני כן. היה גם מישהו שהיה
ראש העיר של אדיס אבבה

01:49:45:01 01:49:40:02
והתנגד לשלטון במשך שנים רבות.
קראו לו מולו אלם סנדק'ה,

01:49:48:11 01:49:46:08
אולי שמעתם עליו כבר.

01:49:52:06 01:49:49:11
הוא היה איש מרכזי בוועדה
של הארגון.

01:49:57:00 01:49:53:03
זה היה מעבר למזל שהוא גם יהודי וגם
ראש העיר של אדיס אבבה.

01:50:06:09 01:49:57:24
הוא עלה לישראל וחזר לאתיופיה,
שם הוא נהרג.

01:50:08:19 01:50:07:05
נדמה לי שזה היה באזור "גוג'אם".

01:50:10:13 01:50:09:09
את הסיבה לכך אני לא יודע.

01:50:15:17 01:50:12:03
הוא היה אחד המתנגדים הגדולים למשטר.
כמובן שהיו עוד אנשים שהכרתי.

01:50:20:15 01:50:16:03
אנשי הכפר, בעניין הזה, חשבו כמוכם?

01:50:21:17 01:50:20:20
המחשבות שלהם?

01:50:24:15 01:50:21:21
כן. לדוגמה, תושבי סמ"ן,
המקום בו גדלת.

01:50:27:13 01:50:24:22
כן, הם חשבו כמונו. בנוסף,
היו גם מחשבות

01:50:34:22 01:50:28:00
לגבי עלייה לישראל, לארץ
הקודש, לירושלים.

01:50:39:16 01:50:35:13
המחשבות על עלייה ארצה
היו רק מחשבות קודם כל.

01:50:44:15 01:50:39:24
רוב הקהילה בשנת 1976,
לפי הספירה האתיופית,

01:50:52:09 01:50:46:08
יהודים מכל האזורים, הכפרים
והערים, עלו לארץ דרך סודן.

01:50:58:18 01:50:53:15
אחרי שסגרו את הדרך מסודן, התחילו
לעלות דרך אדיס אבבה.

01:51:06:03 01:50:58:21
למרות שחשבו כל העת על
ישראל ועל הגשמת החלום,

01:51:13:05 01:51:06:08
הם גם היו אתנו בהתנגדות
ועזרו לנו לנצח ולשחרר.

01:51:18:03 01:51:14:08

העם היה אתנו ונאבק יחד אתנו

01:51:22:07 01:51:19:00
מכיוון שרצה שקט ושלווה,
מה שלא היה להם.

01:51:27:13 01:51:22:22
אז אפשר לומר שכולם נאבקו.

01:51:32:15 01:51:28:02
התחלת בתפקיד זוטר והגעת
לדרגות גבוהות?

01:51:33:08 01:51:32:21
נכון.

01:51:37:24 01:51:34:14
מה היה לך להציע שהגעת
לדרגות כאלה?

01:51:41:21 01:51:39:06
מה היה לי להציע?
- כן.

01:51:48:13 01:51:42:13
אדם נבחן לפי האקטיביות שלו, לפי
האמינות שלו ולפי הרצון שלו.

01:51:56:20 01:51:49:19
המוטיבציה שלו נבדקה, ואם היו לו
כישורים בתיווך בין העם לארגון

01:52:03:15 01:51:57:09
ועזר וקידם את המטרה לשמה נלחמנו,
הוא, בהתאם, זכה לקידום בדרגות.

01:52:06:17 01:52:04:00
זה לא היה קל, היו הרבה
דברים שצריך לעבור.

01:52:14:09 01:52:07:15
היה מה שנקרא "גמגמה", אולי
אתם לא מכירים את זה,

01:52:18:14 01:52:14:19
זה ספירת הטעויות שעשית. אם טענו
שביצעת עבירה, זה היה נספר.

01:52:25:19 01:52:18:22
אספו את כל העבירות שלך כנקודות, ונתנו

לך הזדמנות לתקן את הטעויות.

01:52:29:05 01:52:27:17
אם הצלחת, הארגון אימץ אותך,

01:52:33:23 01:52:30:01
כי ביצוע נכון של התפקיד משמעו יחסים טובים בין
הארגון לעם, ומשם למערכה היה לאן להמשיך,

01:52:37:15 01:52:34:24
וכך כל אחד קיבל תפקיד
לפי הדרגה שלו.

01:52:43:12 01:52:38:09
על זה שהיו ארגונים נוספים
כבר הסברתי קודם,

01:52:47:22 01:52:44:03
אבל לרוב, הם היו תחת ארגון אחד.

01:52:50:12 01:52:48:17
תוך שהם מייצגים את הקבוצה
האתנית שלהם,

01:52:55:03 01:52:51:07
כמו "הארגון לשחרור אורומו"
ו"הארגון לשחרור עפר".

01:53:03:04 01:52:56:12
גם "אגאו" ועוד ארגונים. באתיופיה
קיימות המון שפות וקבוצות אתניות.

01:53:08:04 01:53:03:15
כל הקבוצות הללו התאגדו
תחת ארגון אחד,

01:53:10:19 01:53:08:24
כשלפני כן הממשלה לא
הכירה בהן,

01:53:15:20 01:53:11:11
בדיוק כפי שלא הכירה
בזכויות היהודים.

01:53:21:10 01:53:16:13
שום ממשלה לא הכירה בהן כקבוצות נפרדות
עם מאפיינים תרבותיים משלהן.

01:53:27:12 01:53:23:03
הם חיו במקומות נידחים ופרימיטיביים

ולא הכירו בהם כבני אדם.

01:53:32:04 01:53:28:06
היה ארגון שייצג את כל הקבוצות
הללו יחד עם יהאדג,

01:53:36:09 01:53:33:01
ארגון גדול מאוד, אני לא יודע
בדיוק את כמות החברים בו.

01:53:40:04 01:53:36:19
אבל מעניין לדעת כמה היו באמת.

01:53:42:15 01:53:41:03
מה שבטוח זה שהיו הרבה.

01:53:51:20 01:53:45:08
ובזמנו הוצבת קרוב לבית או שהיית
צריך לעזוב את הבית למקום אחר?

01:53:54:11 01:53:52:05
תקופה מסוימת הייתי קרוב לבית,

01:53:57:22 01:53:55:14
ואז עזבתי את הבית למשך שלוש שנים

01:54:04:16 01:53:59:04
כי הוצבתי באזור "וולו", במקומות
שנקראו "אורום" ו"אלמטה".

01:54:08:06 01:54:06:15
באובו.

01:54:12:23 01:54:10:15
הייתי באזורים האלה
עד שעליתי לארץ.

01:54:14:07 01:54:13:01
ומה לגבי בני המשפחה שלך?

01:54:18:16 01:54:14:18
היו לי אישה וילד,

01:54:23:21 01:54:19:13
ובתקופה הזו של המאבק
חיינו בנפרד שלוש שנים.

01:54:27:06 01:54:24:14
לא ראית ולא שמעת עליהם בכלל?

01:54:29:18 01:54:27:10
שום דבר. בזמנו,

01:54:34:21 01:54:30:13
המאבק היה של חיים ומוות,

01:54:39:08 01:54:35:04
או שאנחנו מנצחים או שהדרג מנצח.

01:54:46:12 01:54:40:05
מפקדי הארגון אמרו שנוכל לפגוש את
המשפחות שלנו רק אחרי הניצחון,

01:54:51:07 01:54:48:07
ומהסיבה הזאת חיינו
בנפרד הרבה זמן.

01:54:57:11 01:54:52:10
רק אחרי שלוש שנים, כשעזבתי
כדי לעלות ארצה, פגשתי אותם.

01:55:01:10 01:54:58:15
כמו שאמרת, באתיפיה יש
המון קבוצות אתניות,

01:55:05:02 01:55:01:13
עם תרבות ומנהגים משלהם,

01:55:09:19 01:55:05:12
כשלרוב, הם חיים על פי הקודים
החברתיים שלהם

01:55:14:01 01:55:10:12
ולא מאפשרים למישהו חיצוני
לבוא ולנהל להם את החיים.

01:55:14:19 01:55:14:04
הם לא נתנו.

01:55:22:17 01:55:14:22
אז מכיוון שזו תרבות שונה,
איך בכל זאת ובאיזו שפה

01:55:28:04 01:55:23:02
שכנעתם את הקבוצות
לקבל את ניהולכם?

01:55:35:08 01:55:28:18
תראי, אמרתי לך שבתוך
יהאדג היו כמה ארגונים,

01:55:43:04 01:55:35:12
והארגונים ההם היו המנהיגים של
כל בני התרבויות השונות

01:55:47:02 01:55:44:00
הם ייצגו את הקבוצות,
ודרכם קנינו את אמונן.

01:55:51:04 01:55:48:14
אם לא הייתה לנו שפה על מנת לתקשר
איתם, לא יכולנו להסתדר.

01:55:59:07 01:55:52:02
באמצעות הנציגים הללו, הסברנו
להן בשפות שלהן.

01:56:03:12 01:56:00:04
הקבוצות ההן סבלו מדיכוי
והממשלה לא הכירה בהן,

01:56:10:20 01:56:04:23
הממשלה לא ידעה להבחין
בין קבוצה אחת לאחרת,

01:56:15:15 01:56:11:13
הממשל שהיה לפני כן לא הכיר
את הקבוצות השונות,

01:56:17:19 01:56:16:21
לא הכיר בכלל,

01:56:23:23 01:56:18:13
רק כשהם היו צריכים לגייס חיילים,
הם הגיעו לאזורים הנידחים האלה

01:56:26:17 01:56:24:10
וחטפו. אחרת, הם לא ביקרו שם.

01:56:38:20 01:56:27:14
ככה זה היה, רוב החיילים בצבא היו
מהמחוזות שבדרום, באזור "אורומו",

01:56:50:16 01:56:42:17
וכדי להחזיר את הילדים שלהם מהצבא,
כולם יחד, מההורים עד הילדים,

01:56:56:05 01:56:51:05
כולם הצטרפו לארגון
המאבק בדרג.

01:57:01:21 01:56:57:04
אנשים לא הלכו לצבא מרצון, הם
לא הלכו לשם מתוך אמונה,

01:57:04:23 01:57:02:17
גם אם היו צריכים חיילים
למחוז המסוים.

01:57:10:08 01:57:06:13
גם הצעירים לא הלכו
לצבא מרצון,

01:57:12:18 01:57:10:12
אנשי הצבא ארבו להם
בחנויות ובשווקים

01:57:21:10 01:57:14:01
וחטפו אותם בזמן שעשו
קניות לילדים ולמשפחה.

01:57:23:00 01:57:21:19
זו הייתה תקופה כזאת.

01:57:25:20 01:57:23:15
הם נשלחו להילחם בחזית באריתריאה,
שם נהרגו כל כך הרבה

01:57:31:05 01:57:27:23
ששום דור המשך לא יוכל
להחליף או לפצות על כך.

01:57:38:11 01:57:32:22
כתוצאה מכך, הוחלט שכל קבוצה
תרבותית תתנהל בשפה שלה.

01:57:45:01 01:57:40:15
המצע האידיאולוגי וה"אני מאמין"
המרכזיים של הארגון

01:57:51:17 01:57:45:15
כללו מתן ביטוי ומתן מקום לכל
תרבות ותרבות תוך כבוד הדדי,

01:57:57:10 01:57:52:06
מתן כבוד לא רק לארגון,
אלה גם לעמים,

01:58:03:12 01:57:58:06
לבני התרבויות השונות, ובעיקר למיעוטים

שביניהם, בעלי השפות השונות.

01:58:09:17 01:58:03:24
הדגש היה על שהזכויות שלהם יכובדו
ולא על דרישת הארגון שיכבדו אותם,

01:58:17:22 01:58:10:12
בין השאר, שיהיה ייצוג הולם לדגלים שלהם,
וזאת מתוך תפיסה כי גם להם יש זכויות,

01:58:20:18 01:58:18:13
כי גם הם אזרחי המדינה.

01:58:28:14 01:58:21:15
לכן, המאבק שלהם והדרישה שלהם לשוויון
התקבלו אחרי שיהאדג עלה לשלטון.

01:58:34:13 01:58:29:15
בתקופת השלטון של יהאדג כל תרבות
ותרבות קיבלה מענה לצרכיה,

01:58:39:08 01:58:34:23
ומפלגת יהאדג הגיעה למעמד הזה בזכות
המאבק שלה ביחד עם העם.

01:58:43:11 01:58:41:06
לכן, תוצאות המאבק היו לטובת העם.

01:58:49:06 01:58:44:09
בזמנו, כאשר הדרג שלט,

01:58:55:08 01:58:49:14
לא היה פחד שמישהו ילשין לשלטונות
על ההתארגנות שלכם?

01:58:57:17 01:58:55:12
זה היה כבר בשלב שהשלטונות
ידעו עלינו.

01:58:59:07 01:58:58:07
כבר אז?

01:59:03:18 01:58:59:13
הרי השלטונות נלחמו בנו
ובמנהיגים של הארגון,

01:59:08:06 01:59:04:09
זה היה ידוע וגלוי,

01:59:12:12 01:59:09:01

היינו מאזינים למכשירים
של לוחמי הדרג.

01:59:20:04 01:59:13:08
תחילת המאבק הייתה סודית,
פעלנו כקבוצת גרילה.

01:59:27:07 01:59:20:09
גרילה היא שיטת מאבק חשאית. כך זה היה עד שהצטבר
כוח משמעותי, אבל זה קרה מאוד מוקדם.

01:59:28:20 01:59:27:09
אחר כך, היה כבר מאבק גלוי,

01:59:31:18 01:59:29:02
לנו היו לוחמים וגם לדרג.
היו לוחמים שנלחמו בגלוי.

01:59:35:19 01:59:31:19
כשהצטרפת לארגון
זה כבר היה גלוי?

01:59:38:20 01:59:35:20
זה היה גלוי, מכיוון שהאזור
בו הייתי כבר שוחרר,

01:59:42:11 01:59:39:05
הארגון כבש אותו מידי של הדרג
והוציא אותו לחופשי.

01:59:46:13 01:59:42:19
אז לא הייתה בעיה להיות גלוי,
לא הייתי צריך להתחבא.

01:59:54:17 01:59:47:20
אילו דברים מיוחדים קרו לך בזמן
המעבר שלכם ממקום למקום?

02:00:00:06 01:59:56:06
יש דברים שאתה זוכר
ויכול לספר עליהם?

02:00:04:07 02:00:00:10
למשל, קרה משהו כשנכנסתם ל"ולו"?

02:00:10:24 02:00:04:20
אתה זוכר איזשהו סיפור שמח או עצוב
שקרה לך במהלך השירות בארגון?

02:00:12:19 02:00:11:16

בזמן השרות שלי?

- כן

02:00:17:01 02:00:13:04

אחד הדברים שקרו
בזמן השירות שלי.

02:00:19:23 02:00:17:23

היה נהר בשם "תקזי",
אולי את מכירה,

02:00:21:10 02:00:20:18

באיזה אזור?

02:00:27:21 02:00:21:12

זה מתחיל באזור של "וולו" ו"לליבלה",
המקום נקרא "קולמס".

02:00:30:12 02:00:28:11

נהר ה"תקזי" מגיע עד סודן.

02:00:35:08 02:00:31:06

נהרות שנקראים "ארי" ו"תקזי"
שנמצאים באזור של וולו.

02:00:43:13 02:00:36:17

באזור של הנהר הזה בנינו מחנה
ושהינו בו כמעט חודש,

02:00:49:02 02:00:44:21

וכחלק מהעבודה הייתי יוצא
מהמחנה וחוזר אליו.

02:00:50:18 02:00:49:09

אז, עוד לא עזבתי את הבית.

02:00:55:12 02:00:53:17

זה היה בחורף והנהר
היה מלא עד גדותיו.

02:01:01:06 02:00:57:05

הנהר היה מלא, אך מכיוון שאני
יודע לשחות באתי לחצות אותו,

02:01:05:14 02:01:02:01

אבל זרמים של נהר בעוצמות כאלה חזקות,
יכולים להכניע גם אדם שיודע לשחות.

02:01:09:15 02:01:06:16

היינו שלושה חבר'ה.

02:01:14:04 02:01:10:12
אחד מאתנו לא ידע לשחות
והחליט שלא לחצות.

02:01:20:18 02:01:15:05
הוא וויתר על הרעיון
ורק אני והשני נכנסנו.

02:01:27:16 02:01:22:00
הוא ידע לשחות טוב ממני
וחצה את הנהר מהר.

02:01:28:17 02:01:28:06
אוקיי.

02:01:32:04 02:01:28:22
אני החזקתי נשק ומסמכים ביד,

02:01:35:14 02:01:33:00
אז העברתי לו את המסמכים
ונשארתי עם הנשק.

02:01:43:05 02:01:36:20
בנוסף, נשאנו גם ציוד מטען
של פרדות שלקחנו אתנו

02:01:48:10 02:01:44:09
נכנסתי והנהר סחף אותי,
הנשק נפל לנהר,

02:01:55:08 02:01:49:10
אפסו כוחותיי וכמעט מתתי בפנים.

02:02:00:22 02:01:56:06
בעקבות המקרה הזה חליתי מאוד.

02:02:06:00 02:02:01:18
חשבו שלא אשרוד אבל איכשהו
החלמתי. זה אירוע שלא אשכח.

02:02:07:12 02:02:06:07
זה משהו שקרה לי בזמן השירות.

02:02:11:20 02:02:09:10
דברים נוספים שקרו אבל משמחים...

02:02:14:04 02:02:12:07
רגע, לפני זה, נפצעת שם?

02:02:17:20 02:02:14:06
לא נפצעתי, מלבד האירוע
הקשה בנהר, לא נפצעתי.

02:02:20:04 02:02:18:00
גם לא השתתפתי בחזית המלחמה,

02:02:25:24 02:02:20:12
אבל, כתוצאה מהמלחמה, נאלצתי
להתמודד עם הרבה בעיות.

02:02:33:13 02:02:28:18
האירוע בנהר הוא המקרה
הקשה ביותר שחוויתי.

02:02:36:22 02:02:34:19
קרו לי גם אירועים משמחים
לקראת הסוף.

02:02:41:02 02:02:37:08
אחד האירועים המשמחים קרה
לי בזמן שהייתי בעבודה.

02:02:46:06 02:02:43:01
לאחר כל העבודה והמטרה
שלמענה נאבקתי,

02:02:50:00 02:02:47:08
הבסיס שלמענו נאבקתי, העבודה
הציבורית שעשיתי,

02:03:01:10 02:02:53:14
הפעולות צברו תאוצה
והגענו לשחרור מלא

02:03:03:08 02:03:02:02
של אתיופיה.

02:03:08:23 02:03:03:13
הכפרים היו שדה הקרב של המלחמה
וזו לא היה צריך להיות ככה.

02:03:14:11 02:03:09:11
לכן, שמחתי מאוד כשהמלחמה
הסתיימה והשלום בא על הארץ.

02:03:22:17 02:03:14:23
עם השמחה הזאת, גם העלייה
שלי לארץ הייתה אושר גדול.

02:03:30:05 02:03:24:12
בזמנו, הלבוש שלך היה אזרחי
או היו לך מדים של צבא?

02:03:33:18 02:03:30:07
היו לי מדי צבא,

02:03:39:22 02:03:34:04
אבל מכיוון שעבדתי עם האזרחים, הותר
לי לעבוד גם עם בגדים אזרחיים.

02:03:44:14 02:03:40:10
אבל רוב הזמן זה לבשתי לבוש צבאי,

02:03:49:07 02:03:45:08
מדים בצבע חאקי, כמו הצבע הזה בערך,

02:03:53:16 02:03:49:24
זה מה שלבשנו רוב הזמן -
לבוש אחיד של הארגון.

02:03:57:08 02:03:54:15
כלי נשק ורובים נתנו רק למי שצריך.

02:03:58:05 02:03:57:14
למי שצריך?

02:04:02:22 02:03:58:07
לפי הצורך ולפי מצב הקרבות באזור.

02:04:06:07 02:04:03:09
כך או כך, נשאנו נשקים כדי
לשמור על חיינו ועל חיי אחרים.

02:04:09:17 02:04:07:04
אלו הם הבגדים שלבשנו.

02:04:13:05 02:04:09:24
לגבי הנעליים, לא נעלנו
נעליים צבאיות.

02:04:17:09 02:04:13:22
נעלנו נעליים קלות כדי שיתאפשר לנו
לרוץ ולברוח באמצעותן בקלות.

02:04:22:09 02:04:19:01
נעלנו נעליים שקל לרוץ איתן, אסור
היה לנעול נעליים כבדות.

02:04:24:05 02:04:22:13

כמה אנשים היו תחת ניהולך?

02:04:28:19 02:04:25:12

מכיוון שהעבודה שלי הייתה
עיסוק עם האוכלוסייה,

02:04:38:13 02:04:29:05

היו שם לוחמים לפעמים, גם פעילים
של הארגון, תלוי במקום.

02:04:43:10 02:04:39:15

אז זה יכול היה להיות על 20 או 30?

02:04:53:18 02:04:44:19

אם הייתי מנהל מקום, היו אלה האנשים
שפיקחתי עליהם כדי שיעשו את עבודתם.

02:05:00:12 02:04:55:06

רובם היו חמושים כי הם
שמרו על הישוב,

02:05:02:03 02:05:00:24

תפקידי היה גם לפקח על זה.

02:05:08:07 02:05:03:01

במקרה הזה, אי אפשר היה
לומר "זה יותר מדי"

02:05:13:06 02:05:09:08

וצריך היה לדאוג שנעבוד יחד,

02:05:20:16 02:05:14:22

שמבצעים פקודות, עורכים ישיבות.
דואגים שכולם יעבדו יחד.

02:05:31:22 02:05:21:12

בעניינים צבאיים, היה מפקד לכל תחום.
אלה היו דברים שקשורים לצבא,

02:05:35:00 02:05:32:06

ואני עבדתי עם האוכלוסייה האזרחית
כך שזה לא אותו הדבר.

02:05:40:19 02:05:35:07

במידה וסיימתם לבצע משימה במקום
אחד ורציתם לעבור למקום אחר,

02:05:43:22 02:05:41:05

מה הצעדים הראשונים שעשיתם?

02:05:47:12 02:05:44:13
הקמנו את המקום, ורק כשהארגון
הורה, יכולנו לעבור.

02:05:52:06 02:05:47:19
הארגון קבע ושיבץ
אותנו לפי צרכיו.

02:05:54:22 02:05:53:04
מאיפה קיבלתם מידע?

02:06:00:20 02:05:55:01
את המידע קיבלנו מהארגון,
מאנשים שגרו בסביבה

02:06:10:05 02:06:01:09
ומקבוצת אנשים ששובצה
לעבוד שם לפנינו,

02:06:15:01 02:06:11:06
ועל בסיס המידע הזה היינו עושים
את מה שצריך לעשות.

02:06:24:00 02:06:17:19
במקומות שבהם מישהו סירב,
היינו חייבים לסגת.

02:06:27:00 02:06:24:17
ואם הוא הסכים אז נשארנו?

02:06:27:14 02:06:27:01
מה הכוונה?

02:06:36:09 02:06:27:18
הכוונה היא כשהלכתם לישוב מסוים, אלה
שקיבלו אתכם נשארו בעבודתם?

02:06:40:09 02:06:36:22
כלומר אלה שהסכימו
לאידיאולוגיה שלכם

02:06:41:02 02:06:40:14
נשארו?

02:06:43:04 02:06:41:04
הם יכולים היו להישאר בעבודתם?

02:06:44:03 02:06:43:05
כן, הם היו יכולים.

02:06:46:00 02:06:44:06
ואלה שסירבו לקבל?

02:06:48:04 02:06:46:01
אלה שסירבו חיפשו
מקום אחר לחיות בו,

02:06:54:16 02:06:51:10
כי אי אפשר היה לסרב לנו
ולהמשיך להיות שם.

02:06:56:13 02:06:55:00
זאת אומרת שסילקתם אותם?

02:07:01:03 02:06:56:18
כן, רגע, את מתכוונת לחברים
מהארגון שלנו?

02:07:04:19 02:07:01:20
לתושבי המקום שנכבש.

02:07:08:11 02:07:04:21
הכוונה למי שאמר שהוא נשאר
ולא עזב את המקום הזה,

02:07:12:06 02:07:09:11
בן אדם שלא היה מוכן
לקבל את מרותכם.

02:07:15:13 02:07:12:19
מה הכוונה? מי אמר
את זה, התושבים?

02:07:16:08 02:07:15:14
התושבים.

02:07:17:12 02:07:16:09
או אלה שעבדו שם?

02:07:18:18 02:07:17:14
אלה שעבדו שם.

02:07:20:10 02:07:18:21
התושבים קיבלו אותנו.

02:07:21:11 02:07:20:11
ואלה שעבדו שם?

02:07:25:05 02:07:22:10
לדוגמה, לגבי האנשים שעבדו,

02:07:29:22 02:07:25:23
אם הציבו אותי במקום מסוים, וסירבתי
ללכת לשם או ביקשתי מקום אחר

02:07:34:18 02:07:30:19
אז זו הפרה של כללי של הארגון
דבר שלא מכבד אותו.

02:07:40:05 02:07:35:06
זה לא נראה טוב, וברגע שמישהו
סירב הוציאו אותו מהארגון,

02:07:42:01 02:07:41:02
סילקו אותו מהתפקיד.

02:07:45:21 02:07:43:14
והתושבים קיבלו אתכם
בזרועות פתוחות?

02:07:49:00 02:07:45:24
התושבים קיבלו אותנו כי גם
הם רצו להחליף את השלטון.

02:07:54:04 02:07:49:09
בנוסף לסבל שחוו, השלטון היה חוטף
את ילדיהם ומגייס אותם לצבא:

02:08:00:21 02:07:55:03
כשהם היו הולכים לשוק ניסו לחטוף אותם ורק מעטים
הצליחו לחמוק, כך שזה היה גם הרצון של העם.

02:08:06:07 02:08:02:05
אז זה אומר שבזמנו הייתה מלחמה?

02:08:08:02 02:08:07:02
הייתה מלחמה גדולה.

02:08:11:20 02:08:08:04
חוץ מהמלחמה הפנימית, הייתה
גם מלחמה מול אריתריאה?

02:08:15:12 02:08:11:21
בתקופה ההיא לא הייתה מלחמה מול אריתריאה,
כי נלחמנו יחד נגד השלטון,

02:08:18:16 02:08:16:05
לא רק מתוך אסטרטגיה אלא
גם מתוך התנגדות קשה לשלטון.

02:08:23:10 02:08:18:18
הכוונה שלי ב"התנגדות" היא לחזית
ההתנגדות להפלת שלטון הדרג,

02:08:29:24 02:08:24:17
פתיחת חזית שלאחריה גם
אריתריאה תזכה בעצמאות.

02:08:34:08 02:08:30:18
האידיאולוגיה של המלחמה
הזאת לא הייתה נגד

02:08:43:11 02:08:35:24
ארגון הדמוקרטיה של אריתריאה.
זה לא התחיל ככה,

02:08:48:22 02:08:43:15
כי רק אחר כך אריתריאה
קיבלה עצמאות.

02:08:57:04 02:08:50:03
המלחמה של יהאדג מול אריתריאה התחילה

02:08:58:20 02:08:57:07
רק אחרי שעליתי לישראל,

02:09:01:03 02:08:59:17
ולכן אני לא יודע על
הבעיות שהיו שם.

02:09:03:13 02:09:01:06
יכול להיות שהייתה מלחמה מול סודן?

02:09:09:03 02:09:04:01
בזמנו, היה רעב או מלחמה
באתיופיה או משהו?

02:09:10:07 02:09:09:14
מול מי?

02:09:16:08 02:09:10:13
ממשלת אתיופיה נגד סודן ונגד המורדים.

02:09:18:14 02:09:16:13
לא הייתה מלחמה נגד סודן.

02:09:21:17 02:09:18:21
מלחמת אזרחים בלבד?
- כן, מלחמת אזרחים.

02:09:26:24 02:09:23:00
מלחמת אזרחים בלבד, אני
לא יודע על מלחמה אחרת.

02:09:31:17 02:09:27:06
עבדת המון שנים בארגון?

02:09:39:10 02:09:32:22
לפי הספירה האתיופית, התחלתי ב- 1970,

02:09:47:16 02:09:40:12
ועבדתי בארגון עד שנת 1983.

02:09:49:11 02:09:47:21
עד שהגעת לישראל?
- כן

02:09:56:23 02:09:52:19
מתי בדיוק נפל שלטון הדרג?

02:10:00:21 02:09:57:07
בשנת 82, שזה 91 לפי
הספירה המערבית.

02:10:03:19 02:10:02:19
ראית את הנשיא?

02:10:04:19 02:10:04:09
לא.

02:10:11:11 02:10:05:09
אז רק אחרי שהגעת לישראל שמעת
על ניצחון המאבק שלקחת חלק בו

02:10:13:00 02:10:11:20
או שזה קרה עוד כשהיית באתיופיה?

02:10:17:07 02:10:13:02
כשהגענו לישראל, אדיס אבבה
נכבשה ע"י יאדג.

02:10:21:22 02:10:17:09
זה התחיל עוד כשהיינו שם, החצי
הדרומי של אדיס כבר נכבש,

02:10:26:23 02:10:23:01
ואז הודיעו שהחל "מבצע שלמה"
וכולנו נדחסנו בבת אחת ועלינו.

02:10:32:02 02:10:28:06

עליתי כי לא
רציתי להיפרד מבני משפחתי.

02:10:39:00 02:10:32:24
היה לי גם אישור מהארגון. לא ברחתי מהם,
זזה אחד הדברים שאני גאה בהם.

02:10:42:16 02:10:40:24
הגעת יחד עם המשפחה שלך?

02:10:43:05 02:10:42:20
כן.

02:10:44:12 02:10:43:08
יצאתם ביחד?

02:10:48:01 02:10:44:16
המשפחה שלי הגיעה לפני
וחיכו לי באדיס אבבה.

02:10:53:23 02:10:49:15
הצטרפתי אליהם אחרי שקיבלתי אישור
מהארגון ומבלי שאף אחד יידע.

02:10:55:09 02:10:54:14
הצטרפתי אליהם.

02:10:59:15 02:10:56:13
אחד הדברים שאני גאה בהם זה
שלא ברחתי ובגדתי בארגון,

02:11:05:14 02:11:01:07
זזה ידוע לכולם שלא בגדתי, גם
מצד הארגון וגם במשפחה.

02:11:14:22 02:11:06:09
הזיכרונות שלי וההיסטוריה של האבות והאימהות
שלנו, ובכלל של קהילת ביתא ישראל.

02:11:22:18 02:11:15:17
הזיכרונות, למשל כמו בארץ, כשהשבת
מתקרבת או סוף השבוע מתקרב -

02:11:24:15 02:11:23:06
יש שמחה לקראת זה.

02:11:30:09 02:11:25:05
אני זוכר את ימי שישי והשמחה
לקראת השבת:

02:11:33:13 02:11:31:06
כשהגיע יום שישי אחרי
שבוע עבודה מפרך,

02:11:41:16 02:11:34:24
כולם שמחו. קיבלנו את היום
הזה בצורה שונה ומיוחדת.

02:11:44:18 02:11:42:09
התארגנו לכך בצורה
שונה ומיוחדת.

02:11:47:16 02:11:44:23
כשאתה אומר "בצורה שונה", תן
דוגמא להתארגנות מיוחדת?

02:11:52:07 02:11:47:20
המאכלים היו שונים, כמו
גם לפני הגעת החגים.

02:11:59:21 02:11:52:22
לקראת החג ברהן סרק'ן
שזה ראש השנה.

02:12:02:16 02:12:00:15
כל פעם שהחגים הגיעו,
היו חגיגות גדולות.

02:12:07:22 02:12:03:18
אכלנו ושתינו כמה שרצינו ושמחנו

02:12:10:06 02:12:09:02
בכל פעם שהגיעו החגים.

02:12:14:17 02:12:11:09
היהודים כיבדו את החגים
בצורה מאוד מיוחדת ושונה:

02:12:22:01 02:12:15:00
שחטנו צאן והבאנו לחמים, הכל בשפע.
אלה היו דברים מאוד משמחים,

02:12:26:07 02:12:22:13
אלה דברים שאני ממש זוכר.

02:12:29:23 02:12:26:24
אלה דברים שהבאנו לארץ ואנחנו
ממשיכים לקיים אותם.

02:12:32:02 02:12:30:11

הדברים האלה ממש שימחו אותי.

02:12:37:24 02:12:34:13
דבר נוסף ששימח אותי בעבודה
היה בקשר ליהודים.

02:12:49:11 02:12:40:22
בזמן המלחמה הלוחמים היו ערבים
זה לזה ונאמנים אחד לשני.

02:12:55:15 02:12:51:02
חיילים היו באים ומבקשים להיות בחזית
או בראש הטור למען המחלקה,

02:13:03:22 02:12:56:05
ובעצם כך, היו קושרים את גורלם זה
בזה, יותר מאשר אחים ביולוגים.

02:13:09:11 02:13:04:12
כשאני נזכר בכבוד ההדדי
שהיה והחיים בתוך הקומונה,

02:13:12:22 02:13:09:14
לעומת אורח החיים
האינדיבידואלי בישראל.

02:13:22:06 02:13:14:19
אם הייתי ממשיך לשרת שם, אני חושב
שהייתי יכול להגיע לדרגה גבוהה.

02:13:24:17 02:13:22:14
יכולתי לרכוש יותר ויותר ידע
ולרחיב את ידיעותי.

02:13:26:20 02:13:24:23
מה שאני עוד זוכר

02:13:31:06 02:13:28:02
זה שאחד המפקדים אמר לי שהוא
צריך להוביל את הטור, במקומי,

02:13:37:15 02:13:31:10
כמו שהקצינים בצה"ל צועדים
בראש כדי שהחיילים לא ימותו.

02:13:45:12 02:13:38:14
כך, הם פתחו את הציר,
הם צעדו ראשונים.

02:13:49:08 02:13:46:07

זו הייתה התנהלות יוצאת מן הכלל,
זזה דבר שאני מאוד גאה בו.

02:13:54:07 02:13:50:06
אם צורת ההתנהלות הזו תמשיך
באתיופיה, היא תגיע רחוק.

02:14:01:02 02:13:54:16
והעם אכל מהדגן האתיופי שנקרא ט'ף,
והורינו לבשו את הבגדים המסורתיים

02:14:05:00 02:14:01:16
שנארגו באריגה מסורתית
ואכלו מכל טוב.

02:14:12:03 02:14:05:04
בתוך הארגון בו היית מנהל,
האנשים שעבדו עמך

02:14:16:08 02:14:12:16
היו רק יהודים או שגם
בני תרבויות אחרות?

02:14:17:07 02:14:16:15
היו כל מיני.

02:14:18:20 02:14:17:22
מה הכוונה "כל מיני"?

02:14:32:14 02:14:19:10
מוסלמים, נוצרים, יהודים, כולם.
מכוון שכולם היו בני אותו מקום.

02:14:36:22 02:14:33:00
כולם עבדו ביחד. המקום שאני
הייתי, היו מכל הסוגים.

02:14:41:21 02:14:37:15
הם קיבלו אותך יפה? לא
הפריע להם שאתה יהודי?

02:14:50:20 02:14:41:24
לא הייתה משמעות לזה שאני יהודי,
וגם לא היה צורך להגיד את זה.

02:14:54:06 02:14:51:04
הייתה מטרה אחת עיקרית,
כיבדו את הזכויות של כולם,

02:15:04:01 02:14:55:07

של המוסלמים, של הנוצרים ושל היהודים,
בתנאי שלא היו דברים חריגים.

02:15:07:09 02:15:04:21
האפליה היחידה שהייתה כלפי יהודים

02:15:12:09 02:15:08:06
הייתה בזמן הארוך שלקח להחליף
אותנו במטלות היומיות,

02:15:17:01 02:15:13:13
אבל חוץ מזה, הארגון
לא הפלה על רקע דתי.

02:15:21:06 02:15:17:15
לכן, אם הייתי מפקד, אז
הייתי מפקד על כולם,

02:15:25:02 02:15:22:16
גם נוצרי יכול היה לנהל כל
אחד, להיות אחראי.

02:15:28:22 02:15:26:18
כל אחד יכול היה להיות אחראי
או מפקד בלי קשר לדת שלו.

02:15:36:05 02:15:29:10
הדבר החשוב היה העבודה יחד וחיי האחדות,
כאשר כל אחד חופשי בדתו.

02:15:44:03 02:15:37:01
הייתי יהודי לא היה שיקול
לקבלה לארגון.

02:15:51:13 02:15:45:05
גילויי שנאה דתיים לא היו בין אנשים,
הארגון היה בעד אחדות.

02:15:55:14 02:15:52:08
המעברים שלכם ממקום למקום,
איך הייתם עושים זאת?

02:16:02:03 02:15:57:17
מה הכוונה? כשביצו אותנו לתפקידים
או במהלך העבודה השוטפת?

02:16:03:05 02:16:02:11
במשימות השוטפות?

02:16:06:01 02:16:03:08

הולכים ברגל.

02:16:07:21 02:16:06:02

כמה ימים או שעות?

02:16:13:00 02:16:07:24

אם זה בתוך המקום ששובצנו בו,
לא שלחו אותנו למקום אחר.

02:16:19:17 02:16:13:13

למשל, עד המחוז הקרוב למקום ששובצנו
בו ההגעה לקחה בערך יום.

02:16:25:06 02:16:20:00

המחוזות מחוברים אחד לשני,

02:16:30:15 02:16:27:08

אפשר היה ללכת ברגל כי
זה לא כזה רחוק.

02:16:37:00 02:16:30:22

זה היה לוקח בין חצי יום ליום שלם, זה היה חלק
מהעבודה, ולרוב, לא הייתה תחבורה.

02:16:38:05 02:16:37:09

ואם זה היה ממש רחוק?

02:16:39:06 02:16:38:07

גם, הולכים ברגל.

02:16:48:02 02:16:40:00

אם זה היה בתוך העיר, לפעמים הרכבים של הארגון
הסתובבו שם ואפשר היה לתפוס טרמפ.

02:16:55:00 02:16:48:06

אך בתוך הערים המשוחררות, הרכבים
היו צריכים להיזהר מהפצצות אוויריות.

02:16:59:03 02:16:55:21

אתה לא הלכת לבד
כשיצאת למשימה?

02:17:01:13 02:16:59:07

כן, היה צורך בליווי של
שלושה-ארבעה חיילים,

02:17:06:07 02:17:01:15

ואם זה היה מקום שבשליטתנו,
אז לא היה צריך הרבה אנשים.

02:17:08:02 02:17:06:19
כמה אנשים היה צריך?

02:17:11:20 02:17:08:18
תלוי באזור, תלוי כמה האזור בטוח.

02:17:16:20 02:17:12:23
מה שאני רוצה לשאול זה, אם למשל אמרו
לך שכאן אי אפשר ללכת בשקט,

02:17:20:06 02:17:17:00
עם כמה אנשים יצאת למסע?

02:17:22:19 02:17:20:08
אם נושא השקט לא הסתדר
זזה עלול היה להסגיר אותנו

02:17:26:24 02:17:23:00
היינו יוצאים אפילו עם עשרה
אנשים, לפי היכולת.

02:17:29:22 02:17:27:03
כשהתחלנו את המסע יחד עם החיילים,

02:17:38:05 02:17:29:23
אם הם היו מנהיגים או פעילים
שהשאירו את כל רכושם בבית,

02:17:42:05 02:17:38:17
אז הם הלכו אתנו, אבל אם
זה היה איכר, לוחם פשוט

02:17:46:14 02:17:42:16
או ראש משפחה שצריך לבקש
ממנו לעזוב את משפחתו

02:17:50:21 02:17:46:24
- בשביל ללוות אותנו
זה לא נעשה.

02:17:57:04 02:17:51:18
אם היו אנשים שיועדו לכך מטעם
הארגון, אז יכולנו ללכת איתם.

02:18:02:20 02:17:57:09
לאחר מכן, כאשר היה צריך כוח אדם
כדי לשמור על הסדר באזור,

02:18:08:00 02:18:03:06
אפשר היה ללכת גם עם עשרה או

חמישה אנשים, על פי הצורך.

02:18:11:04 02:18:08:10
כשיצאתם למסע, לקחתם
אתכם שתיה ואוכל?

02:18:14:00 02:18:11:16
זה הכרחי, היינו לוקחים אתנו.

02:18:17:02 02:18:15:03
כל אחד לעצמו או שהארגון דאג?

02:18:21:11 02:18:18:01
היתה הקצאה של מנות. היה אוכל.

02:18:23:05 02:18:22:05
האוכל...

02:18:28:07 02:18:24:04
לרוב, לפעילים החברתיים

02:18:33:14 02:18:29:06
העם סיפק אוכל. אנשים
אירחו אותם,

02:18:36:12 02:18:34:01
נתנו להם לשתות ולאכול.

02:18:43:21 02:18:37:01
מה לגבי נושא הכשרות?

02:18:47:16 02:18:44:02
הרי אתה לא יכול לאכול אצל כל אחד,
אז מה עשית ומה אכלת?

02:18:48:20 02:18:47:19
אם זה לא בשר, היה אפשר לאכול.

02:18:54:02 02:18:49:22
אם זה לא בשר, אז אפשר לאכול,
ואם למשל רציתי

02:19:01:17 02:18:56:24
עוף או בשר לא יכולתי, אבל
מאכלים אחרים, כן.

02:19:06:22 02:19:03:02
אם זה בשר או כל דבר אחר,
והיו הרבה שאכלו ביחד,

02:19:08:13 02:19:07:18
אבל אני לא יכולתי.

02:19:14:19 02:19:09:19
אם יצא במקרה שאני שחטתי את הבשר,

02:19:17:06 02:19:16:09
את זה אני כן יכולתי לאכול.

02:19:18:19 02:19:17:22
את זה אתה יכולת לאכול?

02:19:19:18 02:19:18:20
כן, מכיוון שברכתי על זה.

02:19:22:00 02:19:20:22
גם האחרים אכלו מזה,

02:19:27:16 02:19:23:07
וחוץ מזה, אם רציתי עוף
או בשר באיזה שהוא זמן,

02:19:32:16 02:19:28:07
זו לא הייתה בעיה כי הייתה הקצאה
של כסף לצורך זה, אז קניתי.

02:19:34:22 02:19:33:22
ומה קרה בשבתות?

02:19:39:22 02:19:35:00
היו כאלה שלא שמרו על כשרות,
שהם יהודים כמובן.

02:19:45:09 02:19:40:03
היית עובד בשבתות?

02:19:51:00 02:19:46:05
כלומר הדברים שבגללם
דיכאו אותך בזמנו?

02:19:52:01 02:19:51:06
כבר ציינתי אותם קודם.

02:19:52:18 02:19:52:02
אני יודעת.

02:19:58:02 02:19:52:21
בזמן מלחמה אם, למשל,
הייתי מסרב לעבוד

02:20:04:18 02:19:58:09
והיה מגיע אויב שרוצה להרוג אותי,
הייתי יכול לברוח ממנו או להיהרג,

02:20:08:16 02:20:06:08
ולכן במקרה הזה, אי אפשר היה
שלא לעבוד.

02:20:14:24 02:20:11:11
זה לא כדי להפר את
השבת או לא לכבד אותה, אלא

02:20:18:02 02:20:15:02
זה מצב בלתי אפשרי שחייל
נמצא בו ושמחייב פיקוח נפש.

02:20:25:00 02:20:21:20
יצא לך להילחם?

02:20:29:08 02:20:26:14
אני באופן אישי לא נלחמתי.

02:20:37:14 02:20:29:15
היו כל מיני אירועים והפצצות אוויריות היכן
שהיינו עורכים סמינרים ובבסיסים שהיינו בהם,

02:20:40:04 02:20:38:05
הייתי עד לדברים האלה.

02:20:44:09 02:20:43:04
היו גם מקרים בודדים

02:20:56:16 02:20:45:20
בהם הייתי עד לאליומות פיזית של סמויים
כלפי הפעילים החברתיים שלנו,

02:21:00:19 02:20:57:09
אבל אי אפשר להגיד שזו מלחמה
של ממש, אלה היו מקרים בודדים.

02:21:04:21 02:21:02:15
ואם תוקפים או הורגים?

02:21:06:07 02:21:04:22
קרה שאנשים מתו.

02:21:07:24 02:21:06:19
ראית בעיניך?

02:21:10:21 02:21:09:24

ברור שכן.

02:21:14:23 02:21:12:07
בעיקר בתקופת שלטון הדרג,
ראיתי הרבה אנשים מתים.

02:21:21:14 02:21:17:10
בזמן הטרור האדום, היינו בסכנה
כיוון שאמרו שאנחנו מיחאפה

02:21:24:09 02:21:22:16
וראיתי את חיילי הדרג יורים באנשים.

02:21:28:12 02:21:25:16
ראית את זה קורה באזור
שלכם או באזור אחר?

02:21:29:20 02:21:28:15
ראיתי את זה קורה גם באזורים אחרים.

02:21:37:04 02:21:31:11
בזמנו, שלטון הדרג היה כה שנוא עליו
מכיוון שהוא עינה ודיכא את העם.

02:21:39:21 02:21:38:00
כשראיתי את מה שעשה, תיעבתי אותו.

02:21:41:05 02:21:40:01
מה הכוונה ב"הכריח אותנו"?

02:21:43:20 02:21:41:09
הכוונה היא שהדרג הכריח אותנו
להתגייס ולהילחם,

02:21:45:11 02:21:44:11
זה קרה עוד בראשית דרכו.

02:21:49:10 02:21:46:15
בזמן הזה ראיתי הרבה אנשים שנרצחו,

02:21:52:14 02:21:50:24
ראיתי הרבה שנהרגו.

02:21:53:24 02:21:52:15
ואיך אתם ניצלתם מזה?

02:22:02:00 02:21:54:21
על ידי הארגון, ויחד עם הארגון,

02:22:07:23 02:22:03:12

שכמו שציינתי קודם, ארגון
שקם ונאבק בשם העם.

02:22:13:14 02:22:08:18
אילו דברים שהזיקו לעם
האתיופי היו אז?

02:22:16:20 02:22:14:00
מה גרם לכם להתנגד?

02:22:22:07 02:22:17:01
מה שהזיק למדינה זה
השלטון הדיקטטורי,

02:22:28:13 02:22:24:13
שלטון שמכריח אנשים לעשות דברים
שהם רוצים ומגייס אותם בכוח,

02:22:31:13 02:22:29:12
שלטון שלא מכבד את
הזכויות של אזרחיו,

02:22:36:11 02:22:32:04
זו הייתה אחת הבעיות
הדחופות והמרכזיות.

02:22:44:13 02:22:37:08
המצב הקשה הכריח אותי, ולא רק אותי
אלא את כל העם, לצאת נגדו,

02:22:48:15 02:22:45:21
כי אם לא היינו נאבקים ופותרים
את הבעיות האלה,

02:22:53:06 02:22:49:14
היינו נשארים עם הבעיות
האלה כל החיים.

02:22:57:03 02:22:53:12
כדי שזה לא יקרה, אנשים
התחילו להתארגן וללמוד,

02:23:00:03 02:22:57:05
ללמוד כדי לדעת איך לשמור על הארץ.

02:23:05:00 02:23:01:00
ההתקוממות נוצרה בעל כורחם,
לא בגלל שהם אהבו להילחם,

02:23:11:04 02:23:05:16

או בגלל שהם רצו לעזוב
את ביתם ואת משפחתם -

02:23:15:09 02:23:11:21
הם התקוממו אך ורק בגלל שהמצב אילץ אותם,

02:23:18:17 02:23:16:10
רק בגלל זה, ולא מתוך אהבה למלחמה.

02:23:28:15 02:23:19:20
המטרה הייתה להחליף את המשטר
הקיים במשטר דמוקרטי.

02:23:32:24 02:23:29:04
מה הדבר שאתה הכי מתגעגע אליו?

02:23:39:16 02:23:35:14
שאהבת כשהיית באתיופיה.

02:23:47:22 02:23:40:01
הדבר הראשון הם ההכנות המיוחדות שההורים
שלנו היו עושים לפני כניסת השבת.

02:23:52:12 02:23:49:00
אני מתגעגע גם לחיים שלי כחקלאי.

02:23:57:13 02:23:53:04
אגב, לא סתם נתנו לי את התפקיד ההוא, זה
היה בזכות זה שידעתי מעט קרוא וכתוב.

02:24:01:03 02:23:58:12
כשעסקתי בחקלאות,

02:24:06:10 02:24:02:06
היו הרבה דברים שלא ידעתי
ורציתי להרחיב את הידע שלי.

02:24:13:02 02:24:07:08
מכיוון שהחיים כחקלאי יכולים היו לשאוב
אותי למטה ולהשאיר אותי שם,

02:24:15:13 02:24:13:20
יצאתי ללמוד
דברים מחוץ לכפר,

02:24:23:03 02:24:17:07
להרחיב את ידיעותיי, להפוך למודע,

02:24:29:18 02:24:24:06
מכיוון ששם התנהלו דרך

דיונים והרחבת הדעת.

02:24:38:01 02:24:31:10
אני יכול לומר שבזכות זה הפכתי לבעל דרגה
גבוהה, שזה דבר מאוד משמח אותי,

02:24:42:17 02:24:38:12
בתור אחד שנולד וגדל בכפר והגיע למצב בו הצליח
להרחיב את ידיעותיו וללמוד על העולם.

02:24:49:18 02:24:44:00
מלבד האופציות של להיות
חקלאי או רועה צאן,

02:24:55:11 02:24:50:08
לא יכולתי ללמוד דברים אחרים
ולא יכולתי לרכוש השכלה בכפר,

02:25:02:18 02:24:55:24
לכן, שמחתי על שארגון המאבק העניק לי
ולעוד הרבה השכלה והרחבת דעת.

02:25:10:13 02:25:03:20
כמו שאמרתי קודם, כל אחד היה ערב לחייו של
השני בזמן המלחמה. אני אומר את זה כי ראיתי,

02:25:17:01 02:25:12:07
כל קבוצה וקבוצה נתנה
את חייה במלחמה הזאת,

02:25:22:00 02:25:17:17
לא הייתה ברית ואחדות
גדולות מהן.

02:25:28:14 02:25:23:05
למשל, בישראל של היום נוצרות הרבה בעיות
בתוך המשפחה בגלל חוסר מודעות,

02:25:31:12 02:25:28:18
וזה בגלל שלא חושבים רחוק,
תוצאה של חוסר מודעות.

02:25:34:16 02:25:32:08
לכן, הידע הזה שרכשתי מהווה
עבורי גאווה ושמחה

02:25:39:23 02:25:34:19
בנוסף למה שהמשפחה,
ההורים והמסורת נתנו לי.

02:25:42:13 02:25:40:13
ההצטרפות לארגון הרחיבה את דעתי,

02:25:48:15 02:25:43:02
וכמובן גם המשפחה והקהילה שממנה
באתי ושנטעו בי יראת שמים,

02:25:52:00 02:25:49:02
שזה דבר טוב ומשמח,

02:25:54:22 02:25:52:18
כדי שלא יהיו לי בעיות
ואי הבנות עם אחרים.

02:25:58:22 02:25:55:07
לכן, הדברים שלימדו ונטעו בי,

02:26:03:04 02:25:59:14
אני יכול לומר שהם דברים בלתי
נשכחים - ומאוד חשובים.